BRITISH COUNCIL

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ШКІЛЬНИЙ УЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Допроектне базове дослідження

березень 2013 – березень 2014

Київ
«Ленвіт»
2014

BRITISH COUNCIL

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ШКІЛЬНИЙ УЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Допроектне базове дослідження

березень 2013 – березень 2014

Київ
«Ленвіт»
2014

УДК 378.147:811.111(083.97)
ББК 74.268.19=432.1
Ш66

Керівник проекту: В.О. Іваніщева

Укладачі: О.П. Бевз,
А.С. Гембарук,
О.А. Гончарова,
О.А. Заболотна,
О.О. Змієвська,
Л.В. Калініна,
І.М. Каминін,
Т.В. Коноваленко,
І.М. Романишин,
І.В. Самойлюкевич,
О.М. Таран,
Н.В. Тучина,
О.О. Українська,
К.Г. Худик

Консультанти: Р. Болайто,
О.П. Шаленко

Шкільний учитель нового покоління. Допроектне базове дослідження (березень 2013 – березень 2014). – К.: Ленвіт, 2014. – 60 с.

Ш66

ISBN 978-966-8995-96-5

Цей звіт представляє результати допроектного дослідження та пропонує рекомендації щодо подальшої реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління», започаткованого Міністерством освіти і науки України та Британською Радою в Україні. Проект має на меті оновлення змісту та підходів до мовної й методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у вищих навчальних закладах країни.

Розрахований на широке коло освітян, у першу чергу на керівників і викладачів вищих навчальних закладів.

УДК 378.147:811.111(083.97)
ББК 74.268.19=432.1

© Британська Рада в Україні, 2014
© Міністерство освіти і науки України, 2014

ISBN 978-966-8995-96-5

Зміст

Подяки **5**

Короткий виклад змісту звіту про допроектне базове дослідження **6**

Звіт про допроектне базове дослідження **9**

1. Вступ **9**
1.1. Цілі та завдання допроектного дослідження 9
1.2. Робоча група допроектного базового дослідження 9
1.1. Зацікавлені сторони 11
1.2. Методологія та інструментарій допроектного базового дослідження 11

2. Система підготовки майбутнього вчителя англійської мови у вищих навчальних закладах України **13**
2.1. Структура мовної педагогічної освіти та типи навчальних закладів 13
2.2. Освітні стандарти підготовки майбутнього учителя англійської мови 13
2.3. Навчальні плани підготовки майбутнього вчителя англійської мови 13
2.4. Програми навчальних дисциплін методичного спрямування 14
Висновки 14

3. Зміст підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні **15**
3.1. Складові підготовки майбутнього вчителя англійської мови 15
3.2. ОКР «бакалавр». Напрям підготовки: 6.020303 Філологія*. Мова і література (англійська) 16
3.3. ОКР «спеціаліст». Спеціальність 7.02030302 Мова і література (англійська) 17
3.4. ОКР «магістр». Спеціальність 8.02030302 Мова і література (англійська) . 18
3.5. Педагогічна практика студентів 19
Висновки 19

4. Зміст і структура курсу методики викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах **20**
4.1. Загальна характеристика дисципліни 20
4.2. Мова викладання 20
4.3. Методи та форми навчання 20
4.4. Знання і вміння 21
4.5. Контроль 21
4.5.1. Поточний контроль 21
4.5.2. Проміжний контроль 22
4.5.3. Рубіжний контроль 22
4.5.4. Підсумковий контроль 22
Висновки 22

5. Ставлення зацікавлених сторін до стану підготовки майбутнього вчителя англійської мови **23**
5.1. Ставлення зацікавлених сторін до методичної підготовки 23
5.1.1. Ставлення до методики навчання іноземних мов 23
5.1.2. Ставлення до стану методичної підготовки 24
5.1.3. Ставлення до структури методичної підготовки 25
5.1.4. Ставлення до рівня методичної підготовки викладачів ВНЗ 26
5.1.5. Ставлення до рівня методичних знань і умінь 27
5.1.6. Ставлення до форм і методів навчання англійської мови у школі .. 27
5.2. Ставлення зацікавлених сторін до педагогічної практики 28
5.2.1. Ставлення до організації педагогічної практики студентів 28
5.2.2. Ставлення до тривалості та змісту педагогічної практики 28
5.3. Ставлення зацікавлених сторін до необхідності змін у системі підготовки майбутнього вчителя 29

6. Рекомендації щодо проекту «Шкільний учитель нового покоління» **32**
6.1. Рекомендації 32
6.2. Потенційні ризики 33
6.3. Мінімізація ризиків 33

Додатки **35**

Додаток А. Співвідношення складових підготовки вчителя англійської мови .. **36**

Додаток Б. Види та тривалість практики у підготовці вчителя іноземної мови **43**

Додаток В. Анкети для дослідження ставлення зацікавлених сторін до підготовки майбутнього вчителя іноземної мови **46**

Подяки

Група, яка проводила допроектне базове дослідження, висловлює подяку Міністерству освіти і науки України, особисто заступнику Міністра Борису Михайловичу Жебровському та головному спеціалісту Оксані Ярославівні Коваленко за підтримку проекту «Шкільний учитель нового покоління» та ідеї щодо проведення базового дослідження та подальшої реалізації проекту.

Ми щиро вдячні ректорам вищих навчальних закладів, які підтримали проект та сприяли участі робочої групи у допроектному базовому дослідженні.

Група вдячна Британській Раді в Узбекистані за організацію навчально-ознайомлювального візиту до Ташкенту та зустрічей з представниками університетів країни.

Висловлюємо подяку Британській Раді в Україні за організаційно-методичну, фінансову і моральну підтримку.

Щиро дякуємо Олександру Шаленку, незалежному експерту з питань вивчення та викладання іноземних мов, за науково-практичний супровід проекту.

Ми вдячні всім, хто взяв участь у анкетуванні, а саме: ректорам вищих навчальних закладів, деканам факультетів та завідувачам кафедр, викладачам методики вищих навчальних закладів, керівникам педагогічної практики, студентам вищих навчальних закладів, молодим спеціалістам-вчителям англійської мови загальноосвітніх навчальних закладів та школярам. Ваші відповіді надали можливість робочій групі зібрати необхідний матеріал для вивчення та аналізу.

Дякуємо своїм колегам з університетів України за допомогу у зборі статистичних даних і навчально-методичної документації в рамках допроектного базового дослідження.

Короткий виклад змісту звіту про допроектне базове дослідження

1. Вступ

Міністерство освіти і науки (МОН) України вважає, що запровадження Державних стандартів початкової, базової і повної загальної середньої освіти, нових програм, новітніх технологій у навчальний процес, вивчення іноземної мови з першого класу і другої іноземної з п'ятого класу потребує оновлення змісту та підходів до мовної й методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у вищих навчальних закладах (ВНЗ) країни.

У зв'язку з цим МОН України та Британська Рада в Україні започаткували проект «Шкільний учитель нового покоління». Проект передбачає вивчення сучасного стану підготовки майбутнього вчителя іноземних мов в Україні та визначення його відповідності вимогам часу, ознайомлення з відповідним досвідом університетів України, Великої Британії та інших країн, а також розробку необхідних документів і матеріалів з метою удосконалення методичної підготовки учителів іноземних мов.

Для проведення допроектного базового дослідження була створена робоча група з провідних фахівців ВНЗ України, які здійснюють підготовку вчителів англійської мови.

За період з березня 2013 року по лютий 2014 року робоча група зібрала та проаналізувала нормативні документи, що регламентують підготовку майбутнього учителя іноземних мов: стандарти, навчальні плани, типові та робочі програми; вивчила інтереси, потреби та вплив зацікавлених у проекті сторін: первинних (учнів і вчителів шкіл, студентів і викладачів університетів) та вторинних (МОН України, управлінь освіти і науки, ректорів ВНЗ); провела анкетування зацікавлених сторін та проаналізувала їхнє ставлення до сучасного стану методичної підготовки майбутніх учителів.

Робоча група вивчила досвід Узбекистану з упровадження реформи підготовки вчителів англійської мови у ВНЗ країни.

На основі аналізу документації та ставлення зацікавлених сторін робоча група розробила рекомендації щодо реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління» в Україні.

2. Система підготовки майбутнього вчителя англійської мови у вищих навчальних закладах України

Підготовку вчителів англійської мови в Україні здійснюють 38 ВНЗ IV рівня акредитації. Випускники отримують диплом філолога, вчителя/викладача англійської мови за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями (ОКР): бакалавр, спеціаліст, магістр.

Стандарт для ОКР «бакалавр» було розроблено робочою групою МОН України і затверджено Наказом МОН №900 «Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти за напрямом підготовки 0101 Педагогічна освіта» від 01.12.2004 р. Після введення нового переліку спеціальностей і спеціалізацій у 2007 р. було внесено зміни у галузі знань і напрями підготовки, а також відповідні корективи до стандарту.

Стандарти для ОКР «спеціаліст» і «магістр» наразі відсутні.

Враховуючи сучасні потреби суспільства у володінні іноземними мовами на якісно новому рівні, робоча група наголошує на необхідності оновлення змісту методичної

підготовки майбутнього вчителя, що передбачає насамперед розроблення нових стандартів для всіх ОКР.

З метою виявлення співвідношення мовної, психолого-педагогічної, лінгвістичної та методичної складових підготовки вчителя англійської мови робоча група проаналізувала навчальні плани та програми навчальних дисциплін методичного спрямування восьми ВНЗ України.

Було виявлено, що за відсутності сучасної типової програми з методики викладання іноземних мов, затвердженої на державному рівні, ВНЗ використовують застарілі типові програми, адаптуючи їх, або складають власні.

Національна політика мовної освіти зазнала значних позитивних змін, але професійно орієнтованим курсам та методиці навчання іноземних мов приділяється незначна увага.

3. Зміст підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні

На етапі допроектного базового дослідження було проаналізовано чинні навчальні плани восьми ВНЗ IV рівня акредитації, які здійснюють підготовку вчителів іноземних мов.

Підготовка майбутнього вчителя англійської мови відбувається наразі за чотирма складовими: мовною, лінгвістичною, психолого-педагогічною та методичною. Результати аналізу навчальних планів виявили суттєві відмінності у кількісному і якісному наповненні цих складових.

Незважаючи на те, що в усіх планах наявні мовна, лінгвістична, психолого-педагогічна та методична складові, їх співвідношення та номенклатура навчальних дисциплін варіюються значною мірою. При цьому спільним є те, що методична складова має найменшу частку – у середньому 3% (ОКР «бакалавр»), 4,2% (ОКР «спеціаліст»), 4,9% (ОКР «магістр») – від загального обсягу навчальних годин, що не є достатнім для формування методичної компетентності майбутнього вчителя.

Спільним також є те, що в жодному навчальному плані не існує інтегрованих курсів з практики мови або теоретичних дисциплін, які б передбачали включення до них методичного компоненту.

Дані аналізу також свідчать про відсутність в Україні єдиного підходу до складання навчальних планів та розуміння місця кожної складової у підготовці вчителя англійської мови.

Окремою складовою підготовки майбутнього вчителя іноземних мов є педагогічна практика. Порівняльний аналіз видів і тривалості практики у восьми ВНЗ України свідчить, в основному, про схожість підходів до організації цього виду діяльності. Проте, робоча група виявила розбіжності у змісті, структурі, організації, тривалості та оцінюванні педагогічної практики.

4. Зміст і структура курсу методики викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах

Допроектне базове дослідження свідчить про необхідність оновлення та зміцнення методичної складової підготовки майбутнього вчителя англійської мови відповідно до вимог сьогодення. Методична складова потребує значного збільшення кількості

аудиторних годин, відведених у навчальному плані на дисципліну «Методика викладання іноземних мов», особливо для практичних і лабораторних занять. Це може створити можливість для вивчення методики наскрізно, тобто протягом усього терміну навчання у ВНЗ.

Є нагальна потреба переглянути тематичні модулі і привести їх у відповідність до викликів часу, звертаючи особливу увагу на реформу мовної освіти в Україні. Потребують також осучаснення та урізноманітнення форми і методи підготовки майбутнього вчителя англійської мови.

Відсутні єдині підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Методика викладання іноземних мов». Об'єктом контролю в основному є теоретичні знання з дисципліни, а не професійно-орієнтовані методичні уміння.

5. Ставлення зацікавлених сторін до підготовки майбутнього вчителя іноземних мов

З метою виявлення ставлення зацікавлених сторін до підготовки майбутнього вчителя іноземних мов було проведено анкетування особисто та онлайн. До анкетування були залучені: на рівні ВНЗ – ректори, декани факультетів, завідувачі кафедрами, викладачі методики, керівники педагогічної практики, студенти; на рівні загальноосвітніх навчальних закладів – молоді спеціалісти-вчителі англійської мови, школярі.

Детальний аналіз ставлення зацікавлених сторін подано у розділі 5.

6. Рекомендації щодо проекту «Шкільний учитель нового покоління»

Результати допроектного базового дослідження свідчать про необхідність змін у підготовці майбутнього вчителя іноземних мов в Україні. Сприяти цим змінам може спільний проект МОН України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління». З огляду на висновки досліджень, робоча група пропонує відповідні шляхи реалізації проекту (див. Розділ 6).

Звіт про допроектне базове дослідження

1. Вступ

Міністерство освіти і науки України вважає, що запровадження Державних стандартів початкової, базової і повної загальної середньої освіти, нових програм, новітніх технологій у навчальний процес, вивчення іноземної мови з першого класу та другої іноземної з п'ятого класу потребує оновлення змісту та підходів до мовної та методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ країни.

У зв'язку з цим МОН України та Британська Рада в Україні започаткували проект «Шкільний учитель нового покоління». Проект передбачає вивчення сучасного стану підготовки майбутнього вчителя іноземних мов в Україні та визначення його відповідності вимогам часу, ознайомлення з відповідним досвідом університетів України, Великої Британії та інших країн, а також розробку необхідних документів і матеріалів з метою удосконалення методичної підготовки вчителів іноземних мов.

1.1. Цілі та завдання допроектного дослідження

Основними цілями допроектного базового дослідження є аналіз сучасного стану підготовки вчителів англійської мови в Україні та визначення його відповідності вимогам часу.

Завдання допроектного базового дослідження:

- описати систему підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні: структуру, стандарти, навчальні плани та програми;
- проаналізувати зміст підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні;
- охарактеризувати структуру та зміст методичної складової: загальні особливості, знання та вміння, засоби навчання, форми контролю;
- виявити та проаналізувати ставлення зацікавлених сторін до сучасного стану підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні;
- визначити шляхи удосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови;
- розробити рекомендації щодо реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління»;
- оцінити потенційні можливості та ймовірні ризики реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління».

1.2. Робоча група допроектного базового дослідження

Для проведення допроектного базового дослідження була створена робоча група, до складу якої увійшли провідні фахівці восьми ВНЗ України, які здійснюють підготовку вчителів англійської мови. Склад робочої групи представлено у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Склад робочої групи проекту «Шкільний учитель нового покоління»

№	Ім'я, прізвище та по батькові	Назва навчального закладу	Посада, науковий ступінь, вчене звання
1	Олена Олександрівна ЗМІЄВСЬКА	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	Заступник декана-директора з навчальної роботи інституту іноземних мов, старший викладач кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук
2	Лариса Вадимівна КАЛІНІНА	Житомирський державний університет імені Івана Франка, Навчально-науковий інститут іноземної філології	Завідувач кафедри методики викладання іноземних мов та прикладної лінгвістики, кандидат педагогічних наук, професор
3	Інна Володимирівна САМОЙЛЮКЕВИЧ	Житомирський державний університет імені Івана Франка, Навчально-науковий інститут педагогіки	Завідувач кафедри англійської мови з методиками викладання в дошкільній та початковій освіті, кандидат педагогічних наук, доцент
4	Ольга Анатоліївна ГОНЧАРОВА	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	Заступник директора інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти, доцент кафедри англійської мови, кандидат педагогічних наук, доцент
5	Тетяна Василівна КОНОВАЛЕНКО	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького	Завідувач кафедри англійської філології та методики викладання англійської мови, кандидат педагогічних наук, доцент
6	Олена Миколаївна ТАРАН	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	Завідувач кафедри англійської мови та методики викладання, кандидат педагогічних наук, доцент
7	Ігор Михайлович РОМАНИШИН	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Доцент кафедри англійської філології, кандидат педагогічних наук, доцент
8	Олена Павлівна БЕВЗ	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Заступник декана факультету іноземної філології з питань педагогічної практики, доцент кафедри англійської мови та методики її викладання, кандидат педагогічних наук
9	Алла Степанівна ГЕМБАРУК	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Заступник декана факультету іноземної філології з гуманітарно-соціалізаційної роботи, доцент кафедри англійської мови та методики її викладання, кандидат педагогічних наук, доцент
10	Оксана Адольфівна ЗАБОЛОТНА	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Директор Інституту міжнародного співробітництва, завідувач лабораторії педагогічної компаративістики, професор кафедри іноземних мов, кандидат педагогічних наук, доцент
11	Ігор Миколайович КАМИНІН	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Доцент кафедри англійської філології, кандидат філологічних наук, доцент
12	Наталія Василівна ТУЧИНА	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Декан факультету іноземної філології, завідувач кафедри англійської філології, кандидат педагогічних наук, професор
13	Ольга Олексіївна УКРАЇНСЬКА	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди	Доцент кафедри англійської філології, кандидат педагогічних наук, доцент
14	Катерина Георгіївна ХУДИК	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	Асистент кафедри теорії та практики перекладу

1.1. Зацікавлені сторони

З метою виявлення інтересів, потреб та впливу різних груп учасників, залучених до проекту, або тих, для кого він має значення, робоча група виявила дві категорії зацікавлених сторін: первинні зацікавлені сторони, які отримають безпосередню користь від проекту, та вторинні – ті, що є важливими для реалізації проекту або ж отримають непряму користь від нього (див. Таблицю 1.2).

Таблиця 1.2

Зацікавлені сторони

Зацікавлені сторони	Інтереси/сподівання
Первинні зацікавлені сторони	
Учні, які вивчають англійську мову	Покращення можливостей для оволодіння англійською мовою
Студенти вищих навчальних закладів	Удосконалення професійно-методичної компетентності майбутніх учителів, розширення можливостей працевлаштування та професійної соціалізації
Учителі шкіл	Удосконалення професійної компетентності, підвищення кваліфікації, гарантія зайнятості
Викладачі університетів	Підвищення якості підготовки студентів, зростання професійного рівня викладачів
Члени робочої групи проекту	Підвищення кваліфікації, вдосконалення дослідницьких умінь
Вторинні зацікавлені сторони	
Міністерство освіти і науки	Розширення можливостей для створення навчальної спільноти, розробка національних стандартів
Управління освіти	Розширення можливостей поповнити штат якісно підготовленими вчителями англійської мови
Ректори	Підвищення якості університетської освіти та престижу університетських кадрів
Британська Рада	Створення можливостей для професійного розвитку, надання експертної допомоги, розбудова творчої освітньої спільноти
Партнери з Великої Британії	Покращення розуміння системи підготовки учителів англійської мови, дослідницькі інтереси

1.2. Методологія та інструментарій допроектного базового дослідження

З метою збору даних для виконання завдань допроектного базового дослідження було використано такі методи:

- аналіз правової бази системи освіти, освітніх стандартів, навчальних планів і програм;
- анкетування зацікавлених сторін;
- інтерв'ю зацікавлених сторін;
- вивчення досвіду ВНЗ України та зарубіжжя щодо підготовки вчителя іноземних мов.

За період з березня 2013 року по лютий 2014 року робоча група зібрала та проаналізувала нормативні документи, що регламентують підготовку майбутнього вчителя іноземних мов: стандарти, навчальні плани, типові та робочі програми; вивчила інтереси, потреби та вплив зацікавлених у проекті сторін: первинних (учнів і вчителів шкіл, студентів і викладачів університетів) та вторинних (МОН України, управлінь освіти і науки, ректорів ВНЗ); провела анкетування зацікавлених сторін та проаналізувала їхнє ставлення до сучасного стану методичної підготовки майбутніх учителів.

Робоча група вивчила досвід Узбекистану з упровадження реформи підготовки учителів англійської мови у ВНЗ країни.

На основі аналізу документації та ставлення зацікавлених сторін робоча група розробила рекомендації щодо реалізації проекту «Шкільний учитель нового покоління».

2. Система підготовки майбутнього вчителя англійської мови у вищих навчальних закладах України

2.1. Структура мовної педагогічної освіти та типи навчальних закладів

Підготовку вчителів англійської мови в Україні здійснюють 38 ВНЗ IV рівня акредитації. Випускники отримують диплом філолога, вчителя/викладача англійської мови за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями (ОКР): бакалавр, спеціаліст, магістр.

2.2. Освітні стандарти підготовки майбутнього вчителя англійської мови

Згідно з наказом № 285 Міністерства освіти і науки України «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою» від 31.07.1998 р. та Розпорядженням №79 «Про внесення змін та доповнень до складу робочих груп….» від 02.08.2001 р. було створено робочу групу для розроблення стандарту вищої освіти за освітньо-професійною програмою підготовки за спеціальністю 6.0101103 Педагогіка і методика середньої освіти, іноземна мова за напрямом підготовки 0101 Педагогічна освіта.

Стандарт для ОКР «бакалавр» було розроблено робочою групою МОН України і затверджено Наказом МОН № 900 «Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти за напрямом підготовки 0101 Педагогічна освіта» від 01.12.2004 р.

Після введення нового переліку спеціальностей і спеціалізацій у 2007 р. було внесено зміни у галузі знань і напрями підготовки. Так, напрям підготовки 0101 Педагогічна освіта було змінено на галузь знань 0203 Гуманітарні науки, а спеціальність 6.0101103 Педагогіка і методика середньої освіти – на напрям підготовки 6.020303 Філологія*. Мова і література (із зазначенням мови).

Корективи до стандарту було внесено на підставі Листа МОН № 4.4-20/545 від 19.02.2009 р. в частині розподілу загального навчального часу, переліку та обсягу нормативних дисциплін та погоджено з Департаментом вищої освіти 17 грудня 2009 р.

Стандарти для ОКР «спеціаліст» і «магістр» наразі відсутні.

Враховуючи сучасні потреби суспільства у володінні іноземними мовами на якісно новому рівні, робоча група наголошує на необхідності оновлення змісту методичної підготовки майбутнього вчителя, що передбачає насамперед розроблення нових стандартів для всіх ОКР.

2.3. Навчальні плани підготовки майбутнього вчителя англійської мови

З метою виявлення співвідношення мовної, психолого-педагогічної, лінгвістичної та методичної складових підготовки вчителя англійської мови робочою групою було проаналізовано навчальні плани восьми ВНЗ України (див. Розділ 3):

- Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;
- Житомирського державного університету імені Івана Франка;
- Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;
- Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;
- Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;
- Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
- Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
- Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

2.4. Програми навчальних дисциплін методичного спрямування

Робоча група виявила, що за відсутності сучасної типової програми з методики викладання іноземних мов, затвердженої на державному рівні, ВНЗ використовують застарілі типові програми, адаптуючи їх, або складають власні.

Висновки

Уряд України і МОН України забезпечили відповідну юридичну основу для сприяння змінам у національній вищій школі і керівництві освітою. Європейські виміри увійшли у контекст національної вищої освіти. В Україні запроваджено європейські ОКР: «бакалавр» і «магістр». Національна політика в галузі мовної освіти зазнала останнім часом значних позитивних змін, проте це недостатньо позначилося на змісті та організації професійно орієнтованих курсів та визнанні вирішальної ролі методики навчання іноземних мов у підготовці майбутнього вчителя.

Відтак, з метою приведення системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов у відповідність до існуючих міжнародних стандартів та з метою удосконалення змісту методичної підготовки студентів виникає необхідність:

- у розробленні нових державних стандартів підготовки вчителя іноземних мов;
- в оновленні навчальних планів ВНЗ з урахуванням сучасних освітніх пріоритетів;
- у створенні типової програми з методики викладання іноземних мов як основної складової професійної підготовки вчителя всіх ОКР.

3. Зміст підготовки майбутнього вчителя англійської мови в Україні

3.1. Складові підготовки майбутнього вчителя англійської мови

На етапі допроектного дослідження було проаналізовано чинні навчальні плани 8 вищих навчальних закладів IV рівня акредитації, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом підготовки 6.020303 Філологія*. Мова і література (англійська); спеціальністю 7.02030302 Філологія*. Мова і література (англійська); 8.02030302 Філологія*. Мова і література (англійська). Крім цього, було розглянуто навчальні плани, за якими англійська мова є додатковою спеціальністю, а саме 6.020303 Філологія*. Українська мова та література, Додаткова спеціальність: Мова і література (англійська); 7.02030301 Філологія*. Українська мова і література, Додаткова спеціальність: Мова і література (англійська); 6.010102 Початкова освіта, Спеціалізація: Іноземна мова (англійська); 7.01010201 Початкова освіта, Спеціалізація: Іноземна мова (англійська).

Зважаючи на те, що державний стандарт підготовки бакалавра (2004 р.) втрачає чинність у 2014 році, а стандарти для ОКР «спеціаліст» і «магістр» з фаху "Філологія*. Мова і література (англійська)" в Україні наразі не розроблені, ВНЗ готують фахівців за старими навчальними планами, дещо модернізуючи їх.

Умовно всі дисципліни навчального плану підготовки майбутнього вчителя іноземних мов можна поділити на такі складові: мовну, лінгвістичну, психолого-педагогічну, методичну та загальноосвітню. Назви дисциплін, що входять до кожної складової, варіюються у різних ВНЗ, так само як і кількість годин, відведених на оволодіння кожним предметом.

Мовна підготовка майбутнього вчителя англійської мови спрямована на створення умов для формування комунікативної компетентності студентів в усіх видах мовленнєвої діяльності на необхідному рівні. Мовна складова представлена в навчальних планах такими дисциплінами, як «Практичний курс англійської мови» («Основна мова», «Практика усного та писемного мовлення»), «Практична фонетика», «Практична граматика» та інші.

Лінгвістична підготовка майбутнього вчителя англійської мови орієнтована на оволодіння студентами теоретичними знаннями щодо системи англійської мови і вміннями застосовувати їх на практиці. До лінгвістичної складової входять такі дисципліни, як «Лексикологія», «Історія англійської мови», «Теоретична граматика», «Стилістика» та інші.

Дисципліни психолого-педагогічної складової передбачають оволодіння студентами теоретичними знаннями і практичними вміннями для здійснення педагогічної діяльності. До цієї складової входять такі дисципліни, як «Педагогіка» («Загальні основи педагогіки»), «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Основи педагогічної майстерності», «Історія педагогіки» та інші. Попри професійну спрямованість дисциплін, їх зміст часто залишається занадто загальним і не враховує специфіки фахової підготовки.

Дисципліни методичної складової навчального плану забезпечують оволодіння студентами теоретичними знаннями методики навчання англійської мови та вміннями творчо застосувати їх у педагогічній діяльності. До методичної складової входять такі дисципліни, як «Методика навчання іноземних мов», «Шкільний курс іноземної мови і методика його викладання», спецкурси та спецсемінари з методики навчання іноземних мов.

3.2. ОКР «бакалавр». Напрям підготовки: 6.020303 Філологія*. Мова і література (англійська)

Навчальні плани ОКР «бакалавр», що досліджувались, містять дисципліни всіх складових підготовки майбутнього вчителя англійської мови. Відсоткове співвідношення складових подано на Рис. 3.1. (див. також таблицю 3.1 у додатку А)

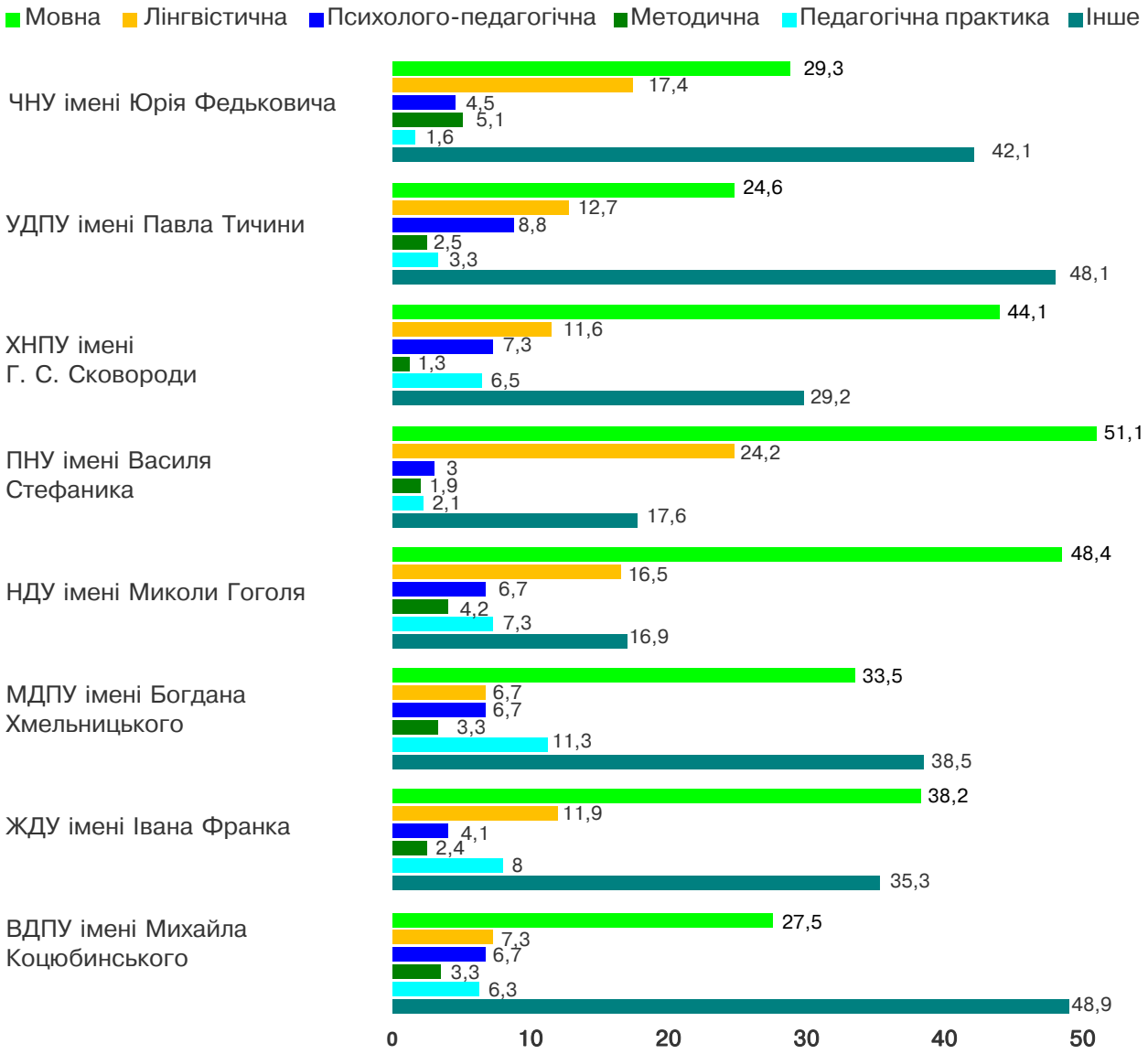

Рис. 3.1. Відсоткове співвідношення складових підготовки майбутнього вчителя англійської мови на ОКР «бакалавр»

На ОКР «бакалавр» відсоткова частка дисциплін мовної складової варіюється від 24,6% до 51,1% у планах напряму підготовки Філологія*. Таку ж разючу різницю демонструють плани напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська): від 4,5% до 19,2%.

Відсоткова частина дисциплін лінгвістичної складової варіюється від 6,7% до 24,2% у планах напряму підготовки Філологія*, а з напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) різниця становить від 1,0% до 6,2%.

Дані свідчать, що на ОКР «бакалавр» відсоткова частка дисциплін психолого-педагогічної складової варіюється від 3% до 8,8% у планах напряму підготовки Філологія*.

Така ж досить велика різниця прослідковується у планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська): від 12,5% до 36,5%.

Щодо методичної складової, то на ОКР «бакалавр» її відсоткова частка варіюється від 1,3% до 5,1% у планах напряму підготовки Філологія*, а у планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) – від 1,3% до 8,7%.

3.3. ОКР «спеціаліст». Спеціальність 7.02030302 Мова і література (англійська)

Відсоткове співвідношення складових підготовки майбутнього вчителя іноземних мов на ОКР «спеціаліст» подано на Рис. 3.2., а також у таблиці 3.2 (див. Додаток А).

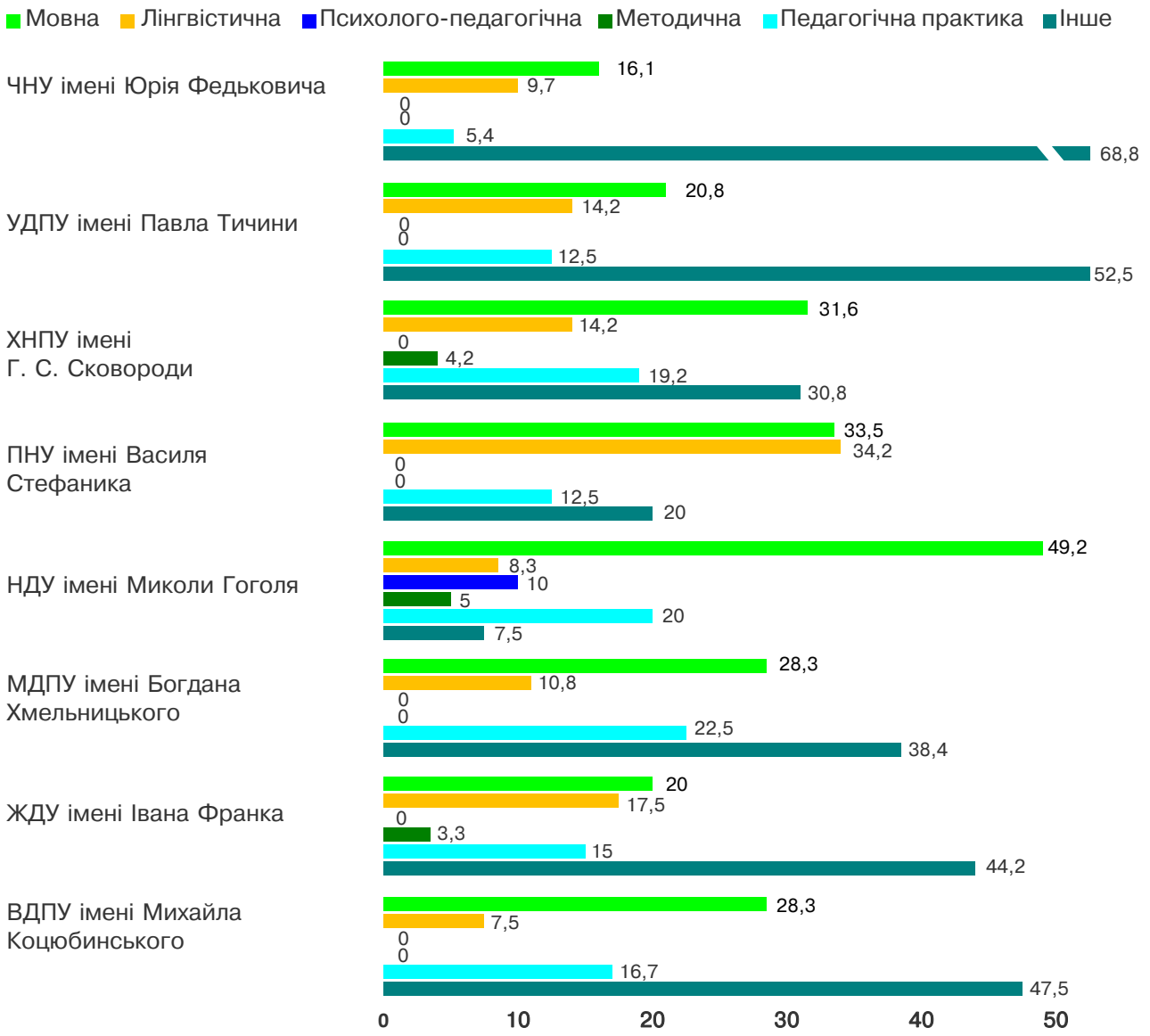

Рис. 3.2. Відсоткове співвідношення складових підготовки майбутнього вчителя англійської мови на ОКР «спеціаліст»

Відсоткова частка дисциплін, що утворюють мовну складову, варіюється від 16,1% до 49,2% у планах з напряму підготовки Філологія* і у планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) від 4,5% до 19,2%.

Частка дисциплін лінгвістичної складової становить від 7,5% до 34,2% у планах напряму підготовки Філологія* і у планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) – 7,1% до 21,1%.

На ОКР «спеціаліст» дисципліни психолого-педагогічної складової відсутні за винятком НДУ імені Миколи Гоголя, в плані якого ця складова становить 10%. У планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) на дисципліни психолого-педагогічної складової відводиться 8,3% – 17,5%.

У планах напряму підготовки Філологія* на ОКР «спеціаліст» методична складова варіюється від 3,3% до 5,0%, а у планах напряму підготовки Початкова освіта, спеціалізація Іноземна мова (англійська) – від 5,0% до 6,7%. У переважній більшості ВНЗ методична підготовка на ОКР «спеціаліст» взагалі не здійснюється.

3.4. ОКР «магістр». Спеціальність 8.02030302 Мова і література (англійська)

Результати аналізу навчальних планів на ОКР «магістр» подано на Рис. 3.3. та у таблиці 3.3 (див. Додаток А).

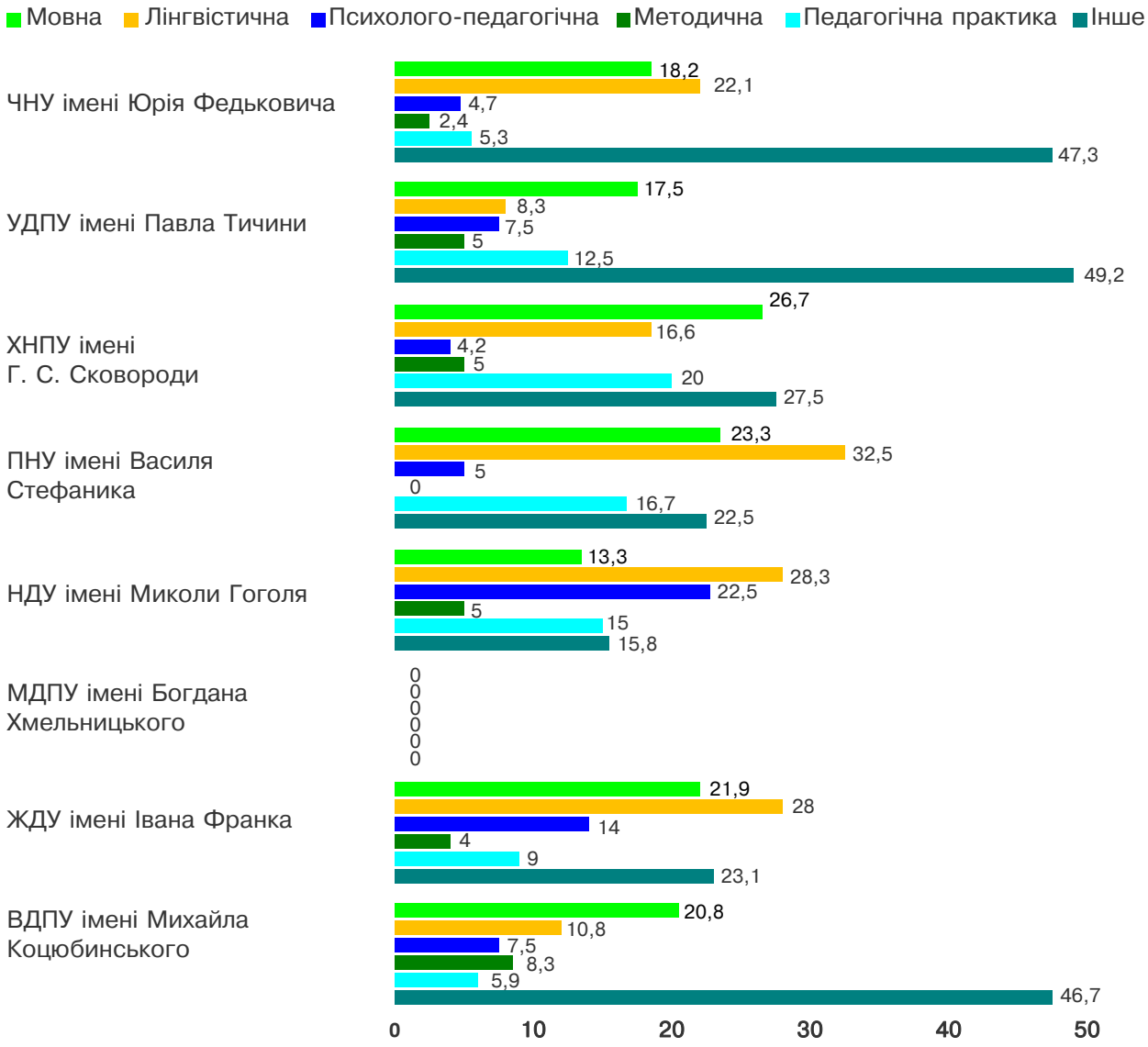

Рис. 3.3. Відсоткове співвідношення складових підготовки майбутнього вчителя англійської мови на ОКР «магістр»

Відсоткова частка складових на ОКР «магістр» розподіляється таким чином: мовна – від 13,3% до 26,7%, лінгвістична – від 8,3% до 32,5% та психолого-педагогічна – від 4,2% до 22,5%.

Методична підготовка на ОКР «магістр» здійснюється у шістьох із восьми ВНЗ, і її частка складає від 2,4% до 8,3%.

3.5. Педагогічна практика студентів

Педагогічна практика студентів здійснюється згідно з інструкцією Міністерства освіти і науки України, відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (наказ Міністерства освіти №93 від 8.04.1993), згідно зі статтею 33 Закону України «Про освіту» та Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів, розроблених на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 р. № 970 «Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» та наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20.12.2012 р. № 1448 «Щодо плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» .

Порівняльний аналіз навчальних планів і програм з педагогічної практики восьми ВНЗ засвідчив схожість підходів до організації цього виду діяльності. Зазвичай педагогічна практика, яку проходять студенти 2-го і 3-го курсів, має виключно психолого-педагогічне спрямування і не завжди враховує вузькопрофесійні потреби майбутніх учителів англійської мови. Крім того, робоча група виявила розбіжності в змісті, структурі, організації, тривалості та оцінюванні педагогічної практики, що доводить необхідність узгодження програмних вимог та посилення методичного компоненту.

Результати аналізу подано у таблицях 3.8 – 3.10 (Додаток Б).

Висновки

Аналіз навчальних планів ВНЗ свідчить про існування суттєвих розбіжностей у підготовці майбутнього вчителя англійської мови. Незважаючи на те, що в усіх планах наявні мовна, лінгвістична, психолого-педагогічна, методична та загальноосвітня складові, їх співвідношення та номенклатура навчальних дисциплін варіюються значною мірою. При цьому спільним є те, що методична складова має найменшу частку – у середньому 3% (ОКР «бакалавр»), 4,2% (ОКР «спеціаліст»), 4,9% (ОКР «магістр») – від загального обсягу навчальних годин, що не є достатнім для формування методичної компетентності майбутнього вчителя. Спільним також є те, що в жодному навчальному плані не існує інтегрованих курсів з практики мови або теоретичних дисциплін, які б передбачали включення до них методичного компоненту.

4. Зміст і структура курсу методики викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах

4.1. Загальна характеристика дисципліни

Методична підготовка майбутніх учителів на ОКР «бакалавр» здійснюється в основному під час вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах».

Згідно навчальних планів загальна кількість годин, відведених на вивчення дисципліни, знаходиться у діапазоні від 108 до 162 годин, з них:

- аудиторні заняття – 60-100 годин (лекційні – 20-40 годин; семінарські/практичні – 20-34 години; лабораторні – 40 годин тільки у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя).
- самостійна робота – 36-66 годин
- індивідуальна робота – 8-16 годин.

Кількість кредитів становить 3 або 4, і розподілені вони на 6-й і 7-й семестри.

Аналіз програм показав, що кількість модулів складає 4. Кожен з них містить 2-3 тематичних модулі. Робоча група вважає, що зміст модулів не завжди відповідає викликам часу. Зокрема, бракує таких тематичних модулів: Інноваційні технології викладання і вивчення іноземних мов, Інтеграція Інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у практику викладання іноземних мов, Інтегроване навчання мови та культури, Навчальні стратегії вивчення мов.

Крім того, залишаються недостатньо відображеними реформи мовної освіти в школі, які полягають у запровадженні вивчення англійської як першої іноземної мови з 1-го класу та як другої іноземної мови – з 5-го класу.

Дещо поза увагою програм є такі аспекти методичної підготовки як формування соціокультурних знань, міжкультурного усвідомлення, навчально-стратегічної компетенції, формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя, навчання іноземних мов на засадах особистісно-орієнтованого підходу, знайомство студентів з національними підручниками, сучасні форми і методи контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземної мови.

4.2. Мова викладання

У переважній більшості ВНЗ курс методики викладають українською мовою. Лише в деяких університетах (Житомирський державний університет імені Івана Франка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) мовою викладання дисципліни є англійська, що створює додаткові можливості для раннього професійного розвитку майбутніх учителів іноземних мов.

4.3. Методи та форми навчання

Аналіз програм, результатів анкетування та інтерв'ю свідчать про те, що переважаючими формами методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови є лекції, семінарські/практичні заняття та педагогічна практика.

У залежності від форми заняття застосовуються різні методи та прийоми навчання. Серед найбільш поширених можна назвати такі: повідомлення інформації, пояснення незнайомих термінів і понять, демонстрація прикладів, самостійний пошук, навчально-тренувальна діяльність студентів, розв'язання методичних задач, методичні дискусії, спостереження за уроками та їх обговорення, планування уроків та їх проведення.

Проте недостатньо розроблені або відсутні інтерактивні методики викладання лекційного матеріалу, мультимедійні презентації та інші комп'ютерні навчальні технології, методичні майстерні як сучасна форма проблемного навчання, навчально-дослідницькі проекти, взаємне навчання і таке інше.

Загальною є тенденція недостатньої уваги до переходу від навчання до учіння та переосмислення ролі вчителя, який має бути фасилітатором учіння.

4.4. Знання і вміння

Аналіз наявних програм дає можливість дійти висновку про те, що вміння, види теоретичних знань, а також їхній характер значно відрізняються. До того ж, співвідношення між знаннями і вміннями у багатьох програмах є на користь перших. Перелік видів знань, що формуються, є набагато довшим за перелік умінь, причому знання описані набагато детальніше. Отже, спостерігається традиційна тенденція розглядати навчання виключно як процес передачі знань.

Серед умінь переважають аналітичні. Це підтверджується вибором дієслів для опису: «аналізувати, критично розглядати, розрізняти» та інше. Вміння часто формулюються надто узагальнено, наприклад, «систематизувати отримані теоретичні знання», «проводити уроки з англійської мови»; або, навпаки, надто детально, наприклад, «організовувати і проводити тренувальні вправи, організовувати і проводити комунікативні вправи, організовувати і керувати самостійною роботою студентів» та інше.

Вочевидь, як в документах, так і на практиці необхідно досягти такого балансу між знаннями і вміннями, який дозволив би значною мірою підвищити рівень методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови. Необхідно також уніфікувати опис умінь у програмах усіх ВНЗ, які забезпечують один і той самий ОКР.

4.5. Контроль

У ході аналізу робочих програм з курсу «Методика викладання іноземних мов в загальноосвітніх навчальних закладах» з'ясовано порядок проведення поточного, проміжного, рубіжного та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів.

4.5.1. Поточний контроль

Поточний контроль здійснюється на семінарських/практичних заняттях. Об'єктом контролю є, здебільшого, теоретичні знання студентів з дисципліни.

У всіх ВНЗ поточний контроль проводиться в усній (усне опитування) та письмовій формах (письмове опитування, тестування, аналіз уроку, конспект уроку, а також в окремих ВНЗ – звіт про проведене лабораторне дослідження та індивідуальне завдання). В робочих програмах лише трьох ВНЗ подано зразки письмових завдань і тестів з курсу методики та перелік питань, що виносяться на самостійне опрацювання, які оцінюються на практичних (лабораторних) заняттях. Лише у двох робочих

програмах подано критерії оцінювання усної відповіді, а критерії оцінювання письмових завдань відсутні в робочих програмах усіх ВНЗ.

4.5.2. Проміжний контроль

Проміжний контроль здійснюється в кінці кожного змістового модуля за рахунок семінарського/практичного заняття. Об'єктом контролю є навчальний матеріал змістового модуля курсу. Метою контролю є оцінювання рівня теоретичних знань студентів.

Цей вид контролю передбачає виконання модульної контрольної роботи у форматі тесту. В робочих програмах двох ВНЗ подано зразки тестових завдань. Тестові завдання формату «множинний вибір» охоплюють в основному теоретичні знання з курсу. Тільки незначна їх кількість перевіряє рівень сформованості у студентів практичних умінь з методики викладання іноземних мов.

4.5.3. Рубіжний контроль

Рубіжний контроль здійснюється в кінці першого семестру вивчення дисципліни в тих ВНЗ, де вона викладається протягом двох семестрів. Об'єктом контролю є навчальний матеріал змістових модулів курсу, який вивчався в цьому семестрі.

Формою рубіжного контролю є залік. Він проводиться в усній формі (усне опитування) чи у письмовій формі (тестові завдання у форматі «множинного вибору»). Питання, що виносяться на залік, в основному спрямовані на перевірку рівня теоретичних знань. Тільки незначна їх кількість має на меті виявлення рівня сформованості у студентів практичних умінь з методики викладання іноземних мов.

4.5.4. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться в кінці вивчення курсу. Об'єктом контролю є навчальний матеріал усіх його змістових модулів. Як правило, переважає перевірка рівня теоретичних знань з дисципліни, а не сформованість практичних умінь.

Формами підсумкового контролю є залік або екзамен (усний або письмовий). Перелік питань, поданий в робочих програмах, засвідчує відмінність у їх кількості та змісті. Різними є й критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Висновки

Допроектне базове дослідження підтверджує значущість навчальної дисципліни «Методика викладання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах» для професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови та свідчить про необхідність оновлення її змісту, а також форм, методів та прийомів викладання. Кількість аудиторних годин потребує значного збільшення та перерозподілу на користь практичних і лабораторних занять.

Робоча група виявила відсутність єдиних підходів до організації контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів. Об'єктом контролю переважно є теоретичні знання з дисципліни, а не рівень сформованості практичних умінь.

Загальною є тенденція недостатньої уваги до переходу від навчання до учіння та переосмислення ролі вчителя, який має бути фасилітатором учіння.

5. Ставлення зацікавлених сторін до стану підготовки майбутнього вчителя англійської мови

З метою виявлення ставлення зацікавлених сторін до стану підготовки майбутнього вчителя англійської мови було проведено анкетування очно та онлайн. Робоча група визначила такі категорії зацікавлених сторін:

на рівні ВНЗ

- ректори;
- декани факультетів, завідувачі кафедрами;
- викладачі методики;
- керівники педагогічної практики;
- студенти;

на рівні загальноосвітніх закладів

- молоді спеціалісти – вчителі англійської мови;
- школярі.

Зразки анкет подано у додатку В. Рис. 5.1. представляє кількість анкет, проаналізованих робочою групою.

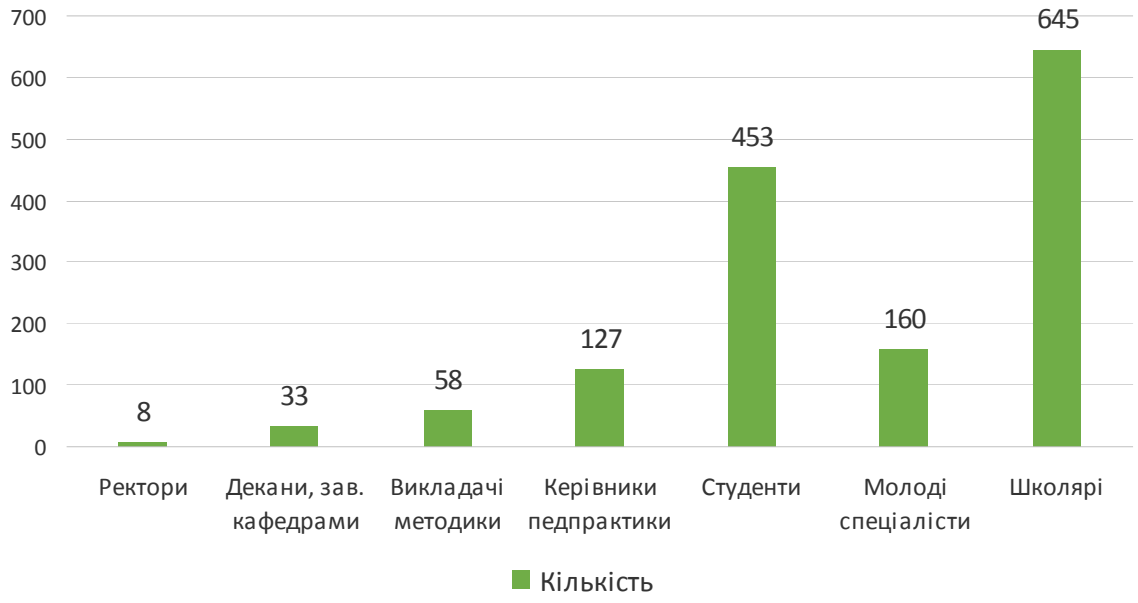

Рис. 5.1. Кількість проаналізованих анкет за категоріями респондентів

Питання анкет мали на меті з'ясувати ставлення зацікавлених сторін до стану методичної підготовки, до організації та змісту педагогічної практики, а також до необхідності змін у системі методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови.

5.1. Ставлення зацікавлених сторін до методичної підготовки

5.1.1. Ставлення до методики навчання іноземних мов

У результаті опитування з'ясовано, що 100% респондентів (ректори ВНЗ, декани та завідувачі кафедр) вважають, що знання методики навчання є дуже важливими для успішної професійної діяльності майбутнього вчителя.

5.1.2. Ставлення до стану методичної підготовки

Переважна більшість респондентів (75%-82%) задоволені станом методичної підготовки у своїх ВНЗ. Водночас 16%-39% не задоволені власною методичною підготовкою (див. Рис. 5.2.).

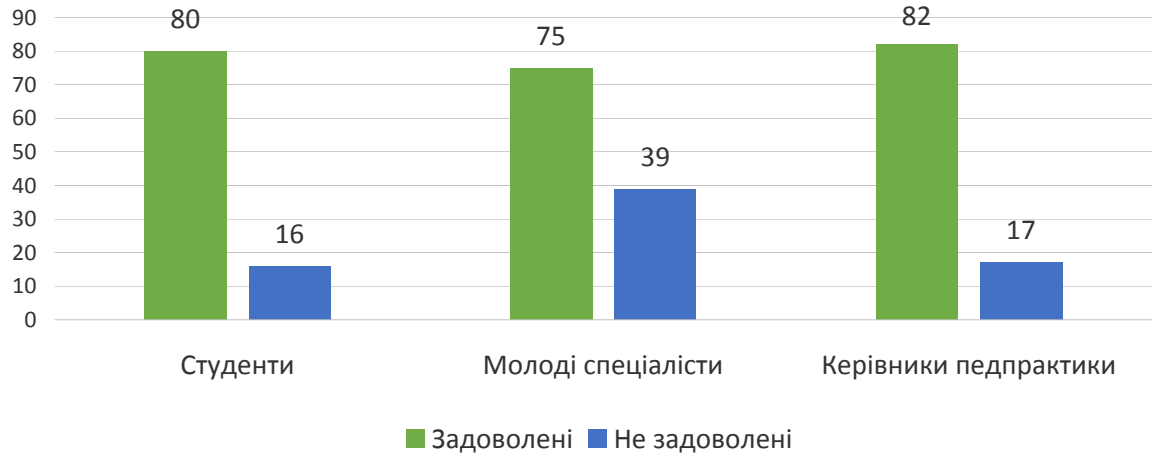

Рис. 5.2. Ставлення до стану методичної підготовки

Аналіз відповідей завідувачів кафедр та деканів показав, що рівень методичної підготовки випускників педагогічного напряму ВНЗ на сучасному етапі оцінений як високий тільки у 6% з них, у 64% – як достатній, у 30% – як низький (див. Рис. 5.3.).

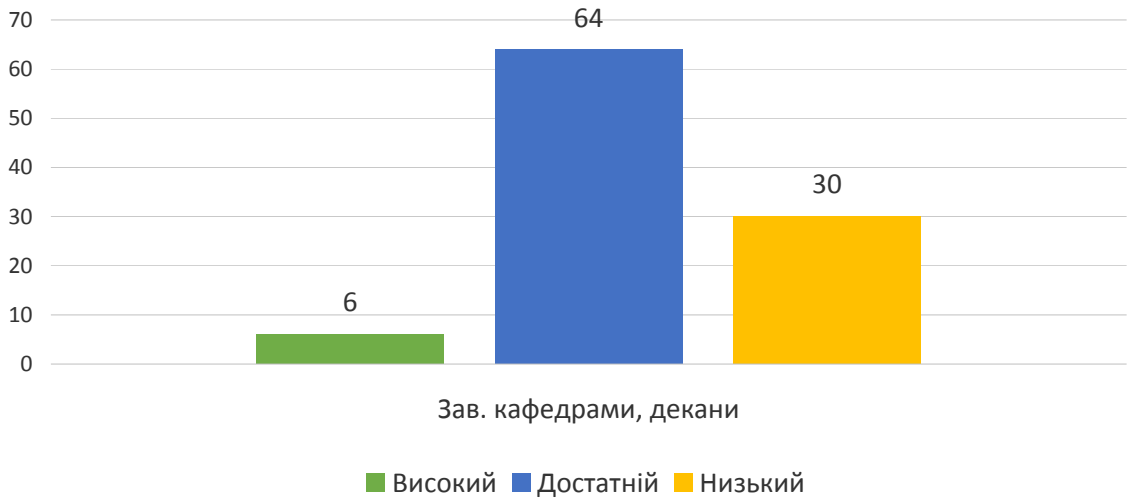

Рис. 5.3. Рівень методичної підготовки випускників

На питання щодо забезпечення достатнього рівня методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови діючими освітньо-кваліфікаційними характеристиками та освітньо-професійними програмами більшість опитаних відповіли таким чином: 75% ректорів та 82% деканів і завідувачів кафедр вказали на відповідність до певної міри; 25% ректорів та 18% деканів і завідувачів кафедр вказали на невідповідність.

5.1.3. Ставлення до структури методичної підготовки

З числа опитаних студентів дещо більше половини (58%) вважають достатнім обсяг годин, передбачений навчальним планом ВНЗ на вивчення курсу методики викладання іноземних мов, а 42% – недостатнім (див. Рис. 5.4.).

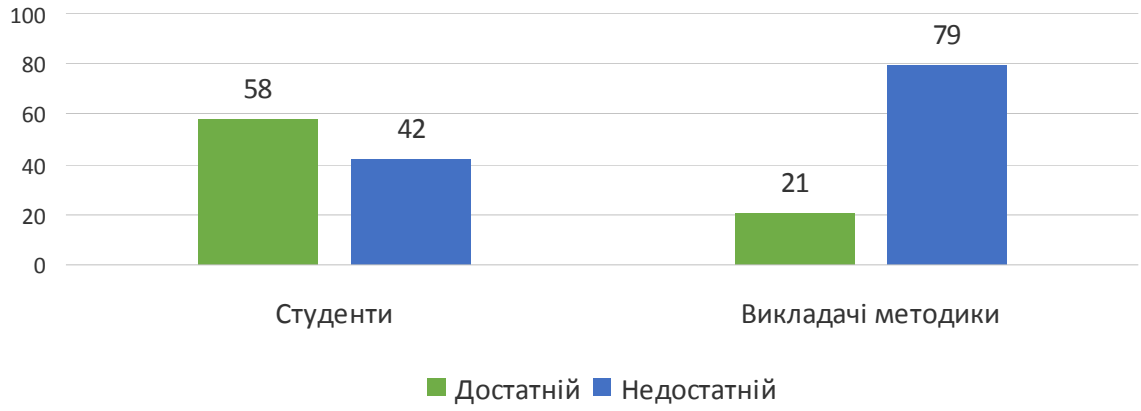

Рис. 5.4. Обсяг годин

Серед викладачів методики переважна більшість (79%) усвідомлюють необхідність збільшення обсягу годин на курс методики. Проте 21% опитаних викладачів констатують достатній обсяг годин на цей курс.

Опитування студентів і викладачів методики також виявило, що мовами викладання курсу методики є англійська та українська (відповідно 55% та 45% відповідей в анкеті студентів та 57% і 43% – в анкетах викладачів (див. Рис. 5.5.).

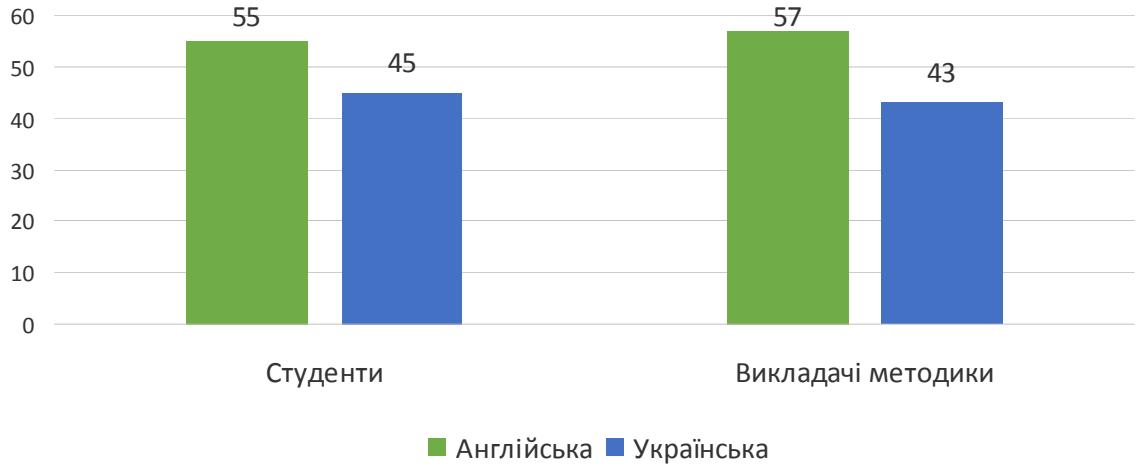

Рис. 5.5. Мова викладання

На питання щодо форм занять з методики навчання англійської мови студенти і викладачі методики відповіли таким чином: лекції як домінуючу форму занять зазначили 67% студентів і 98% викладачів методики; в той час як на методичні майстерні звернули увагу лише 11% студентів і 7% викладачів методики (див. Рис. 5.6.).

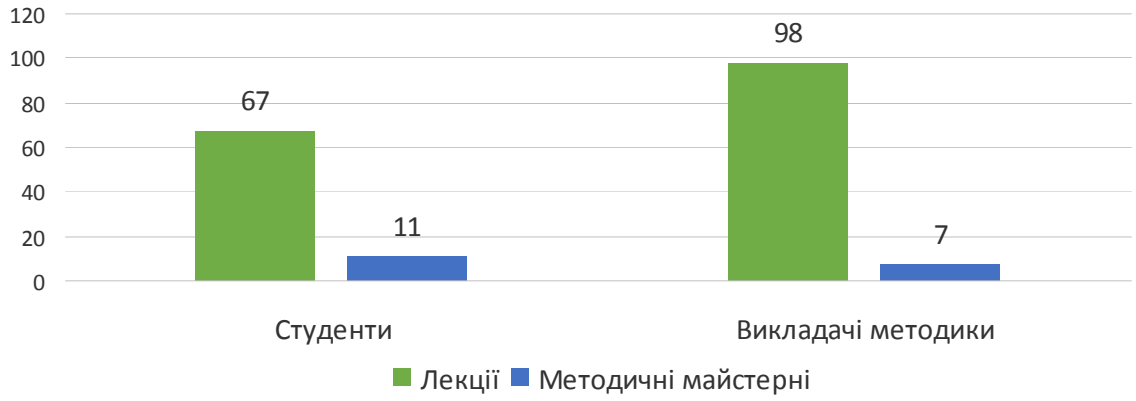

Рис. 5.6. Форми занять

У межах анкети, запропонованої викладачам методики ВНЗ, були питання щодо курсових і дипломних робіт методичного спрямування. З 58 респондентів 59% зазначили, що в їхніх ВНЗ написання курсових робіт з методики викладання іноземних мов передбачено навчальним планом. Відповідаючи на питання, чи обов'язковим є написання кваліфікаційних (дипломних) робіт випускниками освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», 69% опитаних відповіли негативно.

Аналізуючи структуру методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у ВНЗ, 52% респондентів-викладачів методики вказують на наявність навчальних дисциплін методичного спрямування у варіативній частині навчальних планів ВНЗ. 48% опитуваних зазначають відсутність таких дисциплін.

5.1.4. Ставлення до рівня методичної підготовки викладачів ВНЗ

Опитування деканів і завідувачів профільних кафедр щодо рівня методичної підготовки викладачів ВНЗ показало, що 58% респондентів впевнені у наявності достатнього рівня, 36% – високого, і лише 6% – низького (див. Рис. 5.7.).

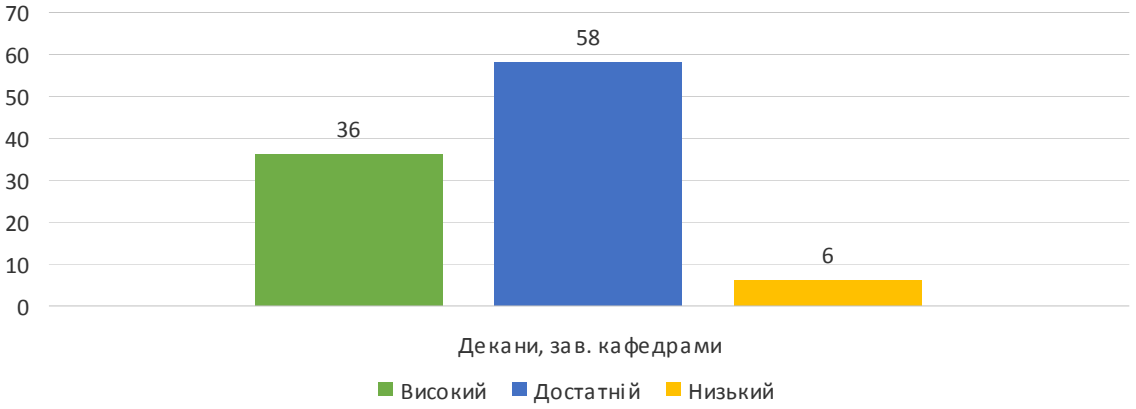

Рис. 5.7. Рівень методичної підготовки викладачів ВНЗ

Відповідаючи на питання про досвід роботи в школі, 84% викладачів методики підтвердили його наявність, в той час як у 16% викладачів такий досвід відсутній.

5.1.5. Ставлення до рівня методичних знань і умінь

Результати опитування довели, що більшість опитуваних студентів оцінюють власний рівень володіння методичними знаннями та вміннями на 75% із 100% макси-

мальних. Такі дані охоплюють розуміння принципів та підходів до розроблення ефективного плану уроку згідно з навчальним контекстом (58% респондентів), розуміння принципів визначення потреб учнів та принципів теорії вивчення іноземної мови (53% респондентів), ефективне планування уроків (48%), оцінювання (45%), рефлексію (45%).

Більшість молодих спеціалістів оцінюють свої професійні знання та вміння на 75%. Разом з тим вони мають дещо вищий відсоток серед тих, хто вважає, що володіє методичними знаннями та вміннями на 100%, зокрема стосовно ефективної організації учнів (24% респондентів), зв'язку змісту навчального матеріалу з реальними життєвими ситуаціями (30% респондентів).

Респонденти – керівники педагогічної практики – також зазначають, що рівень володіння студентами методичними знаннями і вміннями становить переважно 75%, стовідсоткового рівня у методичній підготовці досягають, на їхню думку, лише 7%.

5.1.6. Ставлення до форм і методів навчання англійської мови у школі

З числа школярів переважна більшість (61%) задоволені уроками англійської мови (див. Рис. 5.8.). Проте якісний аналіз показує, що на уроках переважають традиційні види діяльності: виконання граматичних і лексичних вправ (75%), читання вголос та переклад текстів (81%), відповідь на запитання вчителя (76%), прослуховування та переказ текстів (51%). Сучасні та інноваційні види діяльності використовуються недостатньо: комп'ютерні завдання згадують 7% школярів, Інтернет пошук – 11%, презентації – 24%.

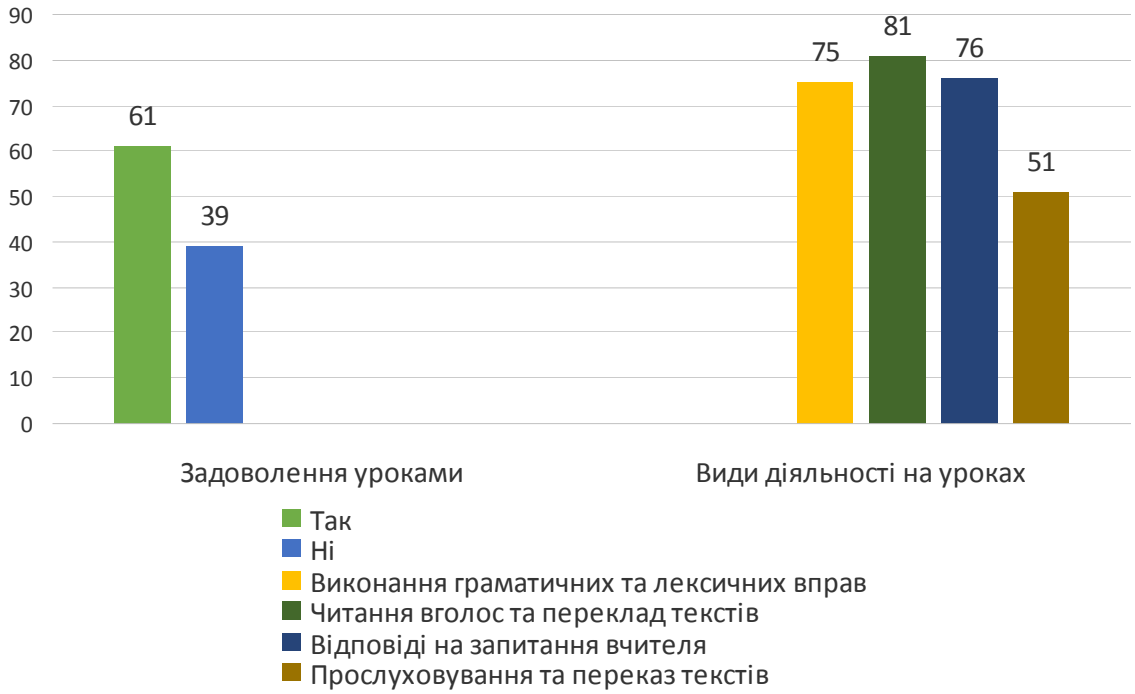

Рис. 5.8. Викладання іноземних мов у школі

Переважна більшість школярів засвідчують домінуючу роль учителя на уроках англійської мови (див. Рис. 5.9.). 91% опитаних констатують, що саме учитель обирає тему та визначає види діяльності; 92% зазначають, що вчитель пояснює правила; 95% відповідей містять докази того, що здебільшого учитель перевіряє та оцінює роботу учнів.

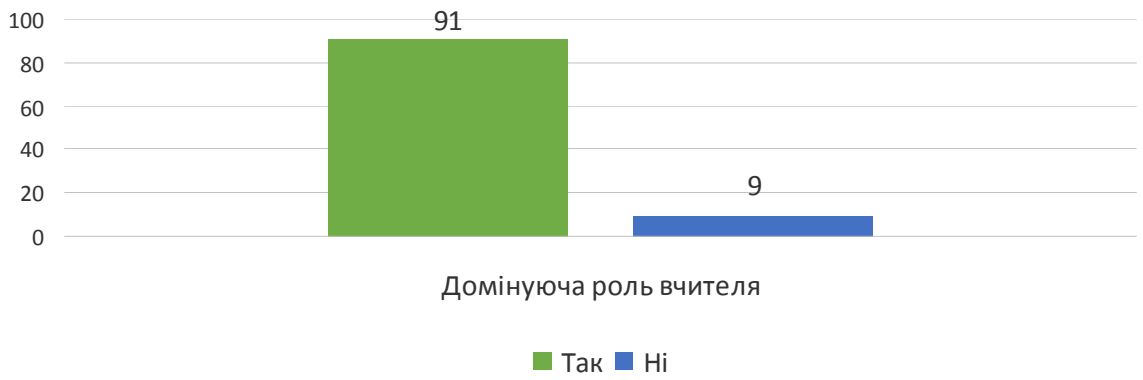

Рис. 5.9. Роль учителя

Таким чином, виявлено, що, декларуючи позитивне ставлення до уроків англійської мови, школярі задовольняються традиційними видами діяльності на уроці, які не сприяють досягненню поставлених програмою цілей формування комунікативної компетентності.

5.2. Ставлення зацікавлених сторін до педагогічної практики

5.2.1. Ставлення до організації педагогічної практики студентів

Результати анкетування студентів, молодих спеціалістів, керівників педагогічної практики та викладачів методики викладання іноземних мов свідчать, що переважна більшість респондентів скоріше задоволені, ніж незадоволені (42,75%), та задоволені (35%) організацією педагогічної практики майбутніх учителів англійської мови. 17,25% опитуваних вважають, що вони скоріше незадоволені, ніж задоволені, тоді як приблизно 4% респондентів висловили незадоволення сучасним станом педагогічної практики студентів. Дані за категоріями респондентів подано на Рис. 5.10.).

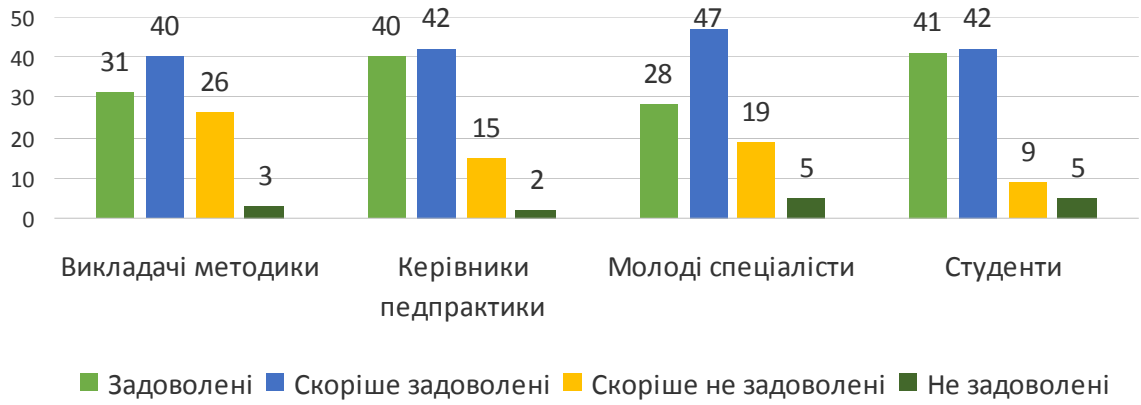

Рис. 5.10. Ставлення до організації педагогічної практики студентів

5.2.2. Ставлення до тривалості та змісту педагогічної практики

Результати анкетування щодо тривалості й змісту педагогічної практики подано на Рис. 5.11.

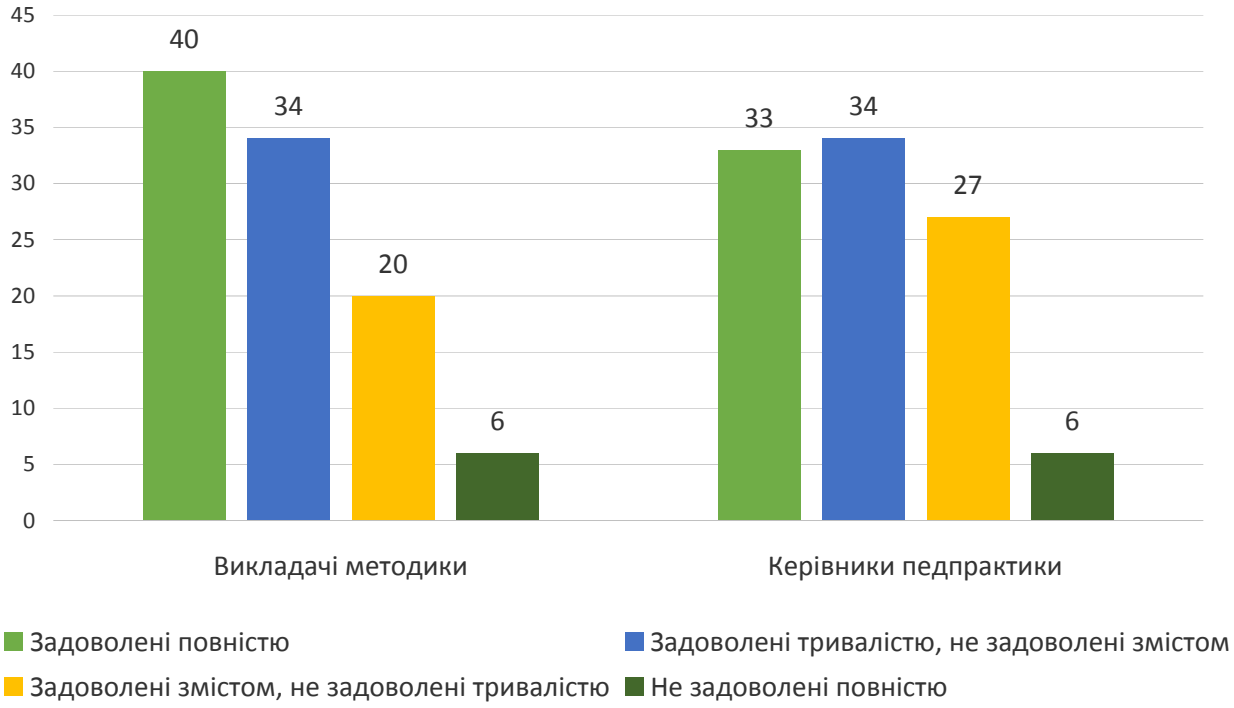

Рис. 5.11. Ставлення до тривалості й змісту педагогічної практики

За результатами анкетування однакова кількість респондентів обох груп (34%) висловили своє задоволення тривалістю практики і вважають її зміст не відповідним практичної підготовки фахівців; 6% незадоволені а ні тривалістю, а ні змістом педагогічної практики на сучасному етапі.

Серед викладачів методики лише 40% респондентів задоволені як тривалістю, так і змістом педпрактики; 34% вважають її тривалість достатньою, проте зміст, на їхню думку, потребує серйозних змін, і 20%, навпаки, вважають тривалість педпрактики недостатньою, тоді як змістом вони цілком задоволені.

З числа керівників практики одна третина (33%) вважають достатніми тривалість і зміст педагогічної практики. Практично такий самий відсоток (34%) становить група респондентів, які усвідомлюють необхідність внесення змін тільки до змісту педпрактики. 27% опитаних вважають за необхідне збільшити тривалість практики. Незадоволення тривалістю і змістом практики висловили 6% керівників практики.

5.3. Ставлення зацікавлених сторін до необхідності змін у системі підготовки майбутнього вчителя

Результати анкетування засвідчили, що переважна більшість респондентів (77,5%) вважає за необхідне частково змінити систему методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, а доволі значна кількість опитаних (41,5 %) висловилися за її кардинальну реорганізацію. На думку лише 9,5% опитаних методична підготовка вчителів англійської мови не потребує змін. Ставлення до необхідності внесення змін у систему підготовки майбутнього вчителя іноземних мов на рівні кожної категорії респондентів подано на Рис. 5.12.

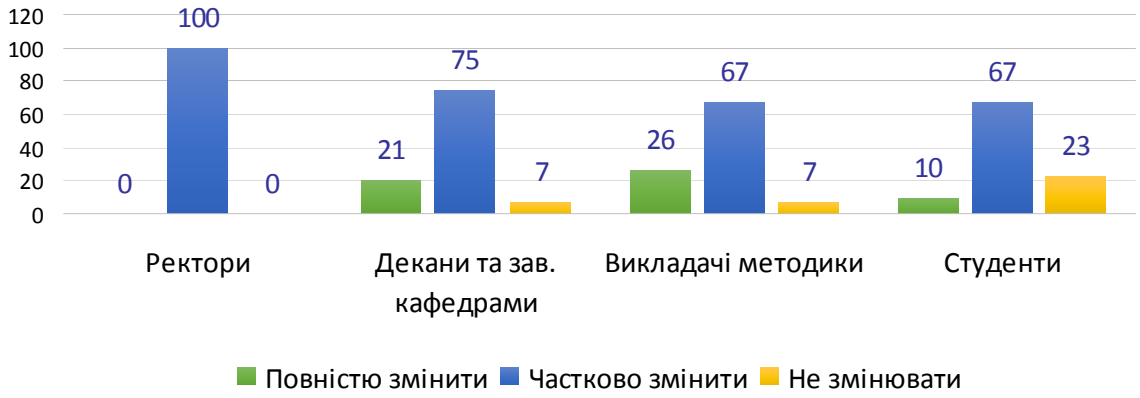

Рис. 5.12. Необхідність змін

Як видно з рисунка, всі, без винятку, ректори університетів вважають за необхідне внесення часткових змін у зміст і систему методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Думки інших респондентів розділилися, проте переважна більшість з них, зокрема 93% викладачів методики, 96% деканів та завідувачів кафедр, 77% студентів, виступає за внесення кардинальних або часткових змін.

Результати анкетування показали, що найвищий відсоток респондентів (58,5%) висловлюються за збалансування теорії і практики у методичній підготовці майбутніх учителів. Наступним за значущістю, на думку 49,5% опитаних, є збільшення кількості годин на курс методики. 34,5% учасників анкетування вважають, що зміни у змісті та системі методичної підготовки можливі за умови впровадження наскрізного вивчення курсу методики. За оновлення змісту й формату методичної підготовки висловилися 32,5% респондентів, а 28,5% опитаних підтримують необхідність реорганізації педагогічної практики студентів. Поряд із означеними змінами 3,3% респондентів пропонують інші шляхи удосконалення системи методичної підготовки майбутніх учителів, проте не конкретизують їх.

Бачення шляхів покращення методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов (у їх відсотковому співвідношенні) на рівні кожної категорії опитуваних відображено на Рис. 5.13.

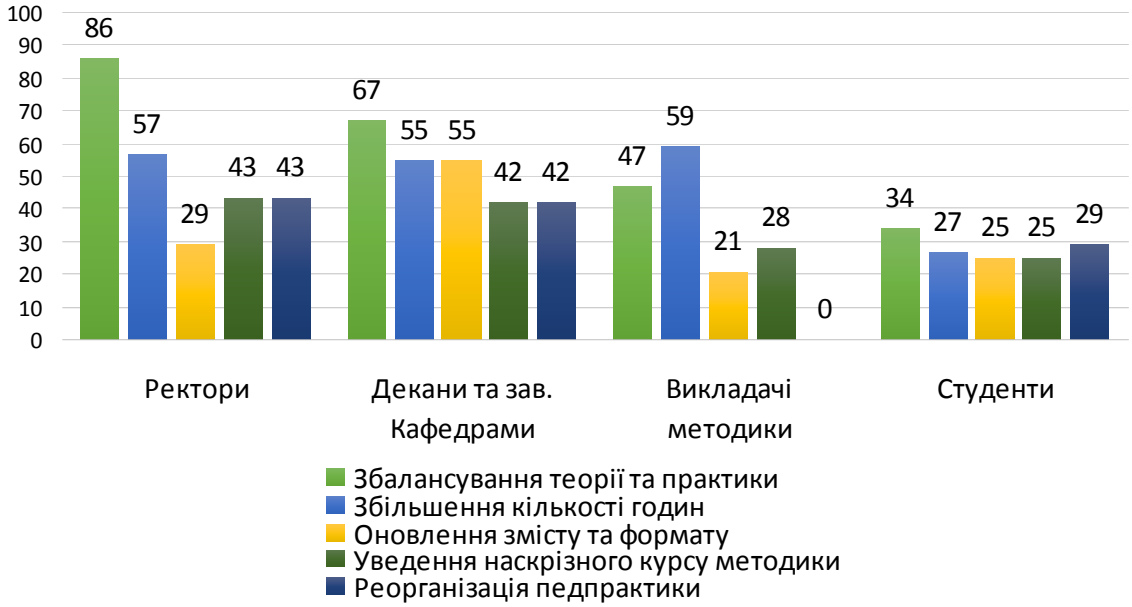

Рис. 5.13. Шляхи покращення методичної підготовки та їх відсоткове співвідношення

Дані опитування свідчать про певні розбіжності у поглядах респондентів щодо вагомості необхідних змін. Переважна більшість респондентів (86% ректорів, 67% деканів та завідувачів кафедр, 47% викладачів методики) виступають за збалансування теорії та практики, тоді як серед студентів цей показник становить лише 34%. Приблизно однакова кількість респондентів (57% ректорів, 55% деканів та завідувачів кафедр, 59% викладачів методики) підтримують ідею збільшення кількості годин на вивчення курсу методики. Лише 27% студентів поділяють цю думку. 43% ректорів, 42% деканів та завідувачів кафедр, 28% викладачів методики та 25% студентів вважають, що зміни у змісті та системі методичної підготовки можливі за умови введення наскрізного викладання курсу методики (протягом усіх років навчання). За оновлення змісту й формату методичної підготовки студентів висловилися 29% ректорів, 55% деканів та завідувачів кафедр, 21% викладачів методики та 25% студентів. Реорганізацію педагогічної практики підтримують 43% ректорів, 42% деканів та завідувачів кафедр, а також 29% студентів. Проте їхні погляди не поділяють викладачі методики, вважаючи рівень організації педагогічної практики таким, що не потребує змін.

Отже, зацікавлені сторони, які брали участь в анкетуванні (ректори, декани та завідувачі кафедр, викладачі та студенти ВНЗ) висловлюються за необхідність внесення змін у систему та зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Найвагомішими, на думку респондентів, є такі зміни: збалансування теорії та практики у методичній підготовці майбутніх учителів; збільшення кількості годин на вивчення курсу методики викладання іноземних мов; оновлення змісту та формату методичної підготовки студентів; запровадження наскрізного викладання курсу методики; реорганізація педагогічної практики студентів.

6. Рекомендації щодо проекту «Шкільний учитель нового покоління»

6.1. Рекомендації

Результати допроектного базового дослідження свідчать про необхідність змін у підготовці майбутнього вчителя іноземних мов в Україні. Сприяти цим змінам може спільний проект МОН України та Британської Ради в Україні «Шкільний учитель нового покоління». З огляду на висновки досліджень, робоча група пропонує такі шляхи реалізації проекту:

- розробка та затвердження державних стандартів підготовки вчителя іноземних мов;
- забезпечення пріоритетності методичної складової підготовки вчителя іноземних мов під час складання навчальних планів;
- узгодження кількісного та якісного наповнення мовної, лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної складових професійної підготовки вчителя;
- збільшення частки та оновлення методичної складової підготовки майбутнього учителя іноземних мов відповідно до вимог сьогодення; зокрема збільшення кількості аудиторних годин у навчальному плані на дисципліну «Методика викладання іноземних мов» та їх перерозподіл на користь практичних і лабораторних занять;
- розробка типової програми з методики навчання англійської мови, яка врахує національні й міжнародні освітні пріоритети;
- надання курсу «Методика викладання іноземних мов» статусу основної дисципліни професійної підготовки вчителя іноземних мов усіх ОКР;
- узгодження вимог до педагогічної практики (зміст, структура, організація, тривалість, оцінювання) та посилення її методичного компоненту;
- приведення тематичних модулів у відповідність до викликів часу, звертаючи особливу увагу на такі аспекти: «Вивчення першої іноземної мови з 1-го класу», «Вивчення другої іноземної мови з 5-го класу», «Інноваційні технології викладання і вивчення іноземних мов», «Інтеграція ІКТ у практику викладання іноземних мов», «Інтегроване навчання мови та культури», «Навчальні стратегії вивчення мов»;
- підвищення вагомості у програмі таких аспектів методичної підготовки: соціокультурні знання, міжкультурне усвідомлення, навчально-стратегічна компетенція, ІКТ-компетентність, особистісно-орієнтований підхід до навчання іноземних мов, національні підручники, сучасні форми і методи контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземної мови;
- викладання методики іноземною мовою;
- запровадження ефективних форм методичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, наприклад, інтерактивні лекції, мультимедійні презентації та інші комп'ютерні навчальні технології, методичні майстерні, навчально-дослідницькі проекти, взаємне навчання і таке інше;
- обґрунтоване збалансування теорії та практики, знань і умінь; уніфікація дескрипторів знань і умінь у програмах усіх ВНЗ;
- забезпечення єдиних підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Методика викладання іноземних мов», а саме: кількість видів і форм контролю; критерії оцінювання; зміст і обсяг питань підсумкового контролю;
- зміна пріоритетів у об'єктах контролю з теоретичних знань на професійно орієнтовані методичні уміння майбутніх учителів;
- апробація альтернативного оцінювання та самооцінювання, наприклад, EPOSTL (Європейський портфель студента-майбутнього вчителя мов).

6.2. Потенційні ризики

Водночас, робоча група усвідомлює певні потенційні ризики у реалізації проекту.

З боку викладачів ВНЗ можливе небажання працювати по-новому з використанням новітніх технологій; недостатнє усвідомлення ролі вчителя як фасилітатора учіння; недостатність/відсутність необхідних умінь і неготовність до професійного росту; недостатня внутрішня/зовнішня мотивація.

Керівництво ВНЗ може чинити супротив до запропонованих змін, зокрема до перерозподілу навантаження та співвідношення складових підготовки майбутнього вчителя іноземної мови.

Можливим є також відтермінування запровадження проекту з боку МОН України до прийняття Закону про вищу освіту.

6.3. Мінімізація ризиків

Для мінімізації ризиків, робоча група пропонує:

- регулярні консультації з МОН України та Британською Радою в Україні;
- раннє і надалі регулярне інформування зацікавлених сторін про хід проекту;
- методичні майстерні, тренінги, консультації та конференції для професорсько-викладацького складу ВНЗ.

Додатки

Умовні позначення та скорочення у таблицях:

ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	—	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
ПНУ імені Василя Стефаника	—	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ЖДУ імені Івана Франка	—	Житомирський державний університет імені Івана Франка
МДПУ імені Богдана Хмельницького	—	Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
НДУ імені Миколи Гоголя	—	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	—	Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
УДПУ імені Павла Тичини	—	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ЧНУ імені Юрія Федьковича	—	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Г	—	кількість годин
%	—	відсоток від загальної кількості годин
ВП	—	виробнича практика
ВПр	—	виховна практика
ДОТ	—	дитячий оздоровчий табір
ЗНЗ	—	загальноосвітній навчальний заклад
НДП	—	науково-дослідна практика
НП	—	навчальна практика
ПП	—	педагогічна практика
Т	—	тривалість практики у тижнях

Додаток А

Співвідношення складових підготовки вчителя англійської мови

Таблиця 3.1

ОКР «бакалавр»
Напрям підготовки: 6.020303 Філологія*. Мова і література (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	8640	2376	630	576	288	540	4230
		27,5	7,3	6,7	3,3	6,3	48,9
ЖДУ імені Івана Франка	4038	1544	482	166	98	324	1424
		38,2	11,9	4,1	2,4	8,0	35,3
МДПУ імені Богдана Хмельницького	8640	2898	576	576	288	972	3330
		33,5	6,7	6,7	3,3	11,3	38,5
НДУ імені Миколи Гоголя	8924	4320	1476	594	378	648	1508
		48,4	16,5	6,7	4,2	7,3	16,9
ПНУ імені Василя Стефаника	8473	4333	2052	252	162	180	1494
		51,1	24,2	3,0	1,9	2,1	17,6
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	8640	3816	1000	630	108	558	2528
		44,1	11,6	7,3	1,3	6,5	29,2
УДПУ імені Павла Тичини	8640	2124	1098	756	216	288	4158
		24,6	12,7	8,8	2,5	3,3	48,1
ЧНУ імені Юрія Федьковича	8784	2574	1530	396	450	144	3690
		29,3	17,4	4,5	5,1	1,6	42,1

Таблиця 3.2

ОКР «спеціаліст»
Спеціальність 7.02030302 Мова і література (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	2160	612	162	0	0	360	1026
		28,3	7,5	0	0	16,7	47,5
ЖДУ імені Івана Франка	2160	432	378	0	72	324	954
		20,0	17,5	0	3,3	15,0	44,2
МДПУ імені Богдана Хмельницького	2160	612	234	0	0	486	828
		28,3	10,8	0	0	22,5	38,4
НДУ імені Миколи Гоголя	2160	1062	180	216	108	432	162
		49,2	8,3	10,0	5,0	20,0	7,5
ПНУ імені Василя Стефаника	2160	720	738	0	0	270	432
		33,3	34,2	0	0	12,5	20,0
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	2160	684	306	0	90	414	666
		31,6	14,2	0	4,2	19,2	30,8
УДПУ імені Павла Тичини	2160	450	306	0	0	270	1134
		20,8	14,2	0	0	12,5	52,5
ЧНУ імені Юрія Федьковича	1674	270	162	0	0	90	1152
		16,1	9,7	0	0	5,4	68,8

Таблиця 3.3

ОКР «магістр»
Спеціальність 8.02030302 Мова і література (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	2160	450	234	162	180	126	1008
		20,8	10,8	7,5	8,3	5,9	46,7
ЖДУ імені Івана Франка	1800	395	504	252	72	162	415
		21,9	28,0	14,0	4,0	9,0	23,1
МДПУ імені Богдана Хмельницького	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
НДУ імені Миколи Гоголя	2160	288	612	486	108	324	342
		13,3	28,3	22,5	5,0	15,0	15,8
ПНУ імені Василя Стефаника	2160	504	702	108	0	360	486
		23,3	32,5	5,0	0	16,7	22,5
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	2160	576	360	90	108	432	594
		26,7	16,6	4,2	5,0	20,0	27,5
УДПУ імені Павла Тичини	2160	378	180	162	108	270	1062
		17,5	8,3	7,5	5,0	12,5	49,2
ЧНУ імені Юрія Федьковича	2280	414	504	108	54	120	1080
		18,2	22,1	4,7	2,4	5,3	47,3

Таблиця 3.4

ОКР «бакалавр»
Напрям підготовки: 6.020303 Філологія. Українська мова та література
Додаткова спеціальність: Мова і література (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ЖДУ імені Івана Франка	8298	1044	342	342	36	0	6534
		12,6	4,1	4,1	0,4	0	78,8
МДПУ імені Богдана Хмельницького	8640	936	288	576	90	0	6750
		10,8	3,3	6,7	1,0	0	78,1
НДУ імені Миколи Гоголя	8920	1044	4284	1518	0	651	1423
		11,7	48,0	17,0	0	7,3	15,9
ПНУ імені Василя Стефаника	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	8640	1962	522	540	108	558	4950
		22,7	6,0	6,2	1,3	6,5	57,3
УДПУ імені Павла Тичини	8154	900	324	630	108	0	6192
		11,0	4,0	7,7	1,3	0	76,0
ЧНУ імені Юрія Федьковича	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0

Таблиця 3.5

ОКР «спеціаліст»
Спеціальність: 7.02030301 Українська мова і література
Додаткова спеціальність: 7.02030302 Мова і література (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ЖДУ імені Івана Франка	1284	216	198	0	54	0	816
		16,8	15,4	0	4,2	0	63,6
МДПУ імені Богдана Хмельницького	2160	216	72	0	0	0	1872
		10,0	3,3	0	0	0	86,7
НДУ імені Миколи Гоголя	2160	540	558	216	180	432	234
		25,0	25,8	10,0	8,3	20,0	10,8
ПНУ імені Василя Стефаника	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	2160	306	216	0	54	414	1170
		14,2	10,0	0	2,5	19,2	54,1
УДПУ імені Павла Тичини	2160	198	108	0	0	324	1530
		9,2	5,0	0	0	15,0	70,8
ЧНУ імені Юрія Федьковича	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0

Таблиця 3.6

ОКР «бакалавр»
Напрям підготовки: 6.010102 Початкова освіта
Спеціалізація: Іноземна мова (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ЖДУ імені Івана Франка	7514	854	0	1206	234	486	4734
		11,4	0	16,0	3,1	6,5	63,0
МДПУ імені Богдана Хмельницького	8640	1224	540	1080	108	0	5688
		14,2	6,2	12,5	1,3	0	65,8
НДУ імені Миколи Гоголя	8904	1710	90	3248	162	1026	2668
		19,2	1,0	36,5	1,8	11,5	30,0
ПНУ імені Василя Стефаника	8667	1620	378	1701	756	702	3510
		18,7	4,4	19,6	8,7	8,1	40,5
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	8640	396	126	1386	108	558	6066
		4,5	1,5	16,0	1,3	6,5	70,2
УДПУ імені Павла Тичини	8640	1296	162	1206	108	108	5760
		15,0	1,9	13,9	1,3	1,3	66,6
ЧНУ імені Юрія Федьковича	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0

Таблиця 3.7

ОКР «спеціаліст»
Спеціальність: 7.01010201 Початкова освіта
Спеціалізація: Іноземна мова (англійська)

ВНЗ	Загальна кількість годин	Складові					
		Мовна	Лінгвістична	Психолого-педагогічна	Методична	Педагогічна практика	Інше
		Г	Г	Г	Г	Г	Г
		%	%	%	%	%	%
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ЖДУ імені Івана Франка	1242	216	198	0	72	306	450
		17,4	15,9	0	5,8	24,6	36,2
МДПУ імені Богдана Хмельницького	2160	252	360	216	0	0	1332
		11,7	16,7	10,0	0	0	61,6
НДУ імені Миколи Гоголя	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0
ПНУ імені Василя Стефаника	2052	108	432	272	0	648	592
		5,2	21,1	13,3	0	31,6	28,8
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	2160	270	198	378	144	414	756
		12,5	9,1	17,5	6,7	19,2	35,0
УДПУ імені Павла Тичини	2160	324	153	180	108	324	1071
		15,0	7,1	8,3	5,0	15,0	49,6
ЧНУ імені Юрія Федьковича	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0

Додаток Б
Види та тривалість практики у підготовці вчителя іноземної мови

Таблиця 3.8

ОКР «бакалавр»

Семестр	1	4	5	6		7	8
ВНЗ	Вид ПП	Вид ПП	Вид ПП	Вид ПП	Вид ПП	Вид ПП	Вид ПП
	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського		НП	НП	НП		НП	ПП в ЗНЗ
		1	1	1		1	6
ПНУ імені Василя Стефаника				НП лінгвістична			ПП в ЗНЗ
				2			6
ЖДУ імені Івана Франка			НП	НП у ДОТ			НП з відривом від навчання
			1	4			5
МДПУ імені Богдана Хмельницького				НП педагогічна	НП у ДОТ		ВП педагогічна
				2	4		6
НДУ імені Миколи Гоголя	НП, ОП	НП		ВПр у ДОТ			ПП в ЗНЗ
	1	2		4			6
ХНПУ імені Г. С. Сковороди			ПП	НП у ДОТ			ПП в ЗНЗ
			1	4			5
УДПУ імені Павла Тичини		НП		НП		НП	ВП
		1		2		1	6
ЧНУ імені Юрія Федьковича			ПП	Літній табірний збір			ПП (5-8 класи)
			1	4			5

Таблиця 3.9

ОКР «спеціаліст»

Семестр	**1**	**2**
ВНЗ	**Вид ПП**	**Вид ПП**
	Т	**Т**
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського	ПП в ЗНЗ	
	7	
ПНУ імені Василя Стефаника	ВП в ЗНЗ	
	5	
ЖДУ імені Івана Франка	ПП (9-11 класи)	
	6	
МДПУ імені Богдана Хмельницького	ВП	
	9	
НДУ імені Миколи Гоголя		ПП стажувальна
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	ПП в ЗНЗ	
	6	
УДПУ імені Павла Тичини	ВП	
	6	
ЧНУ імені Юрія Федьковича	ПП (9-11 класи)	
	6	

Таблиця 3.10

ОКР «магістр»

Семестр	**1**		**2**	
ВНЗ	**Вид ПП**	**Вид ПП**	**Вид ПП**	**Вид ПП**
	Т	**Т**	**Т**	**Т**
ВДПУ імені Михайла Коцюбинського			ПП асистентська	НДП
			3	2
ПНУ імені Василя Стефаника	ВП у ВНЗ			
	5			
ЖДУ імені Івана Франка	НП, НДП на кафедрах ВНЗ			
	3			
МДПУ імені Богдана Хмельницького	ПП в ЗНЗ та ВНЗ (I-II рівня акредитації)			
	3			
НДУ імені Миколи Гоголя			ПП стажувальна (у закладах освіти нового типу)	Науково-педагогічна
ХНПУ імені Г. С. Сковороди	ПП в ЗНЗ		Науково-виробнича у ВНЗ	
	4			
УДПУ імені Павла Тичини			ПП асистентська	
			5	
ЧНУ імені Юрія Федьковича			НП, НДП на кафедрах ВНЗ	ПП в ЗНЗ та ВНЗ (I-II рівня акредитації)
			3	3

Додаток В

Анкети для дослідження ставлення зацікавлених сторін до підготовки майбутнього вчителя іноземної мови

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Викладачі методики викладання іноземних мов

Метою цієї анкети є з'ясування сучасного стану методичної підготовки учителів іноземних мов в Україні. Ваші відповіді сприятимуть здійсненню спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні.

Отримана інформація потрібна для статистичного дослідження і є повністю конфіденційною.

Чи маєте Ви досвід роботи в школі?

Так ☐
Ні ☐

Якою мовою викладається курс методики викладання іноземних мов?

Англійською ☐
Українською ☐
Іншою ☐

Чи достатнім, на Вашу думку, є обсяг годин, передбачених навчальним планом Вашого навчального закладу на вивчення курсу методики викладання іноземних мов?

Так ☐
Ні ☐
Важко відповісти ☐

Чи передбачені навчальні дисципліни методичного спрямування у варіативній частині навчального плану Вашого навчального закладу?

Так ☐
Ні ☐

Якими є організаційні форми занять з методики викладання іноземних мов?

Лекції ☐
Семінари ☐
Практичні ☐
Лабораторні ☐
Майстерні ☐
Інше ☐

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені організацією педагогічної практики студентів Вашого навчального закладу?

- Задоволений ☐
- Скоріше задоволений, ніж не задоволений ☐
- Скоріше не задоволений, ніж задоволений ☐
- Не задоволений ☐

Чи достатніми, на Вашу думку, є тривалість і зміст педагогічної практики?

- Так, повністю ☐
- Тривалість - Так, зміст - Ні ☐
- Тривалість - Ні, зміст - Так ☐
- Ні, зовсім ☐
- Важко відповісти ☐

Чи передбачено навчальним планом Вашого ВНЗ написання курсових робіт з методики викладання іноземних мов усіма студентами курсу?

- Так ☐
- Ні ☐

Чи обов'язковим є написання кваліфікаційних робіт випускниками освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»?

- Так ☐
- Ні ☐

Чи вважаєте Ви за потрібне змінити систему та зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов?

- Так, повністю ☐
- Так, частково ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Якщо Ви відповіли "Так" на попереднє запитання, то вкажіть, будь-ласка, яких змін потребує система підготовки майбутніх учителів у першу чергу.

- Збільшення годин на курс методики викладання іноземних мов ☐
- Викладання курсу методики наскрізно (протягом усіх років навчання) ☐
- Збалансування теорії та практики методичної підготовки ☐
- Організація та зміст педагогічної практики студентів ☐
- Оновлення змісту та формату методичної підготовки майбутніх учителів ☐
- Інше ☐

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви працюєте (Напр.: м. Київ) ☐

Стаж роботи ☐

Дякуємо за співпрацю!

Декани, завідувачі кафедрами

Метою цієї анкети є з'ясування сучасного стану методичної підготовки учителів іноземних мов в Україні. Ваші відповіді сприятимуть здійсненню спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні.

Отримана інформація потрібна для статистичного дослідження і є повністю конфіденційною.

Наскільки важливими, на Вашу думку, є знання методики викладання іноземних мов для успішної професійної діяльності майбутнього вчителя?

- Дуже важливими ☐
- Важливими ☐
- Не важливими ☐
- Не має значення ☐

Яким, на Вашу думку, є рівень методичної підготовки випускника педагогічного напряму вищого навчального закладу на сучасному етапі?

- Високий ☐
- Достатній ☐
- Низький ☐
- Важко відповісти ☐

Чи вважаєте Ви, що чинні освітньо-професійна характеристика та освітньо-професійна програма забезпечують достатній рівень методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов?

- Так ☐
- До певної міри ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Чи вважаєте Ви за потрібне змінити систему та зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов?

- Так, повністю ☐
- Так, частково ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Якщо Ви відповіли "Так" на попереднє запитання, то вкажіть, будь-ласка, яких змін потребує система підготовки майбутніх учителів у першу чергу.

- Збільшення годин на курс методики викладання іноземних мов ☐
- Викладання курсу методики наскрізно (протягом усіх років навчання) ☐
- Збалансування теорії та практики методичної підготовки ☐
- Організація та зміст педагогічної практики студентів ☐
- Оновлення змісту та формату методичної підготовки майбутніх учителів ☐
- Інше ☐

Як Ви оцінюєте рівень методичної підготовки викладачів Вашого навчального закладу?

- Високий ☐
- Достатній ☐
- Низький ☐
- Важко відповісти ☐

Які можливості фахового удосконалення мають і використовують викладачі Вашого навчального закладу?

☐

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви працюєте (Напр.: м. Київ)

☐

Стаж роботи

☐

Дякуємо за співпрацю!

Керівники педагогічної практики

Метою цієї анкети є з'ясування сучасного стану методичної підготовки учителів іноземних мов в Україні. Ваші відповіді сприятимуть здійсненню спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні.

Отримана інформація потрібна для статистичного дослідження і є повністю конфіденційною.

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені організацією педагогічної практики студентів Вашого навчального закладу?

- Задоволений ☐
- Скоріше задоволений, ніж не задоволений ☐
- Скоріше не задоволений, ніж задоволений ☐
- Не задоволений ☐
- Важко відповісти ☐

Чи достатніми, на Вашу думку, є тривалість і зміст педагогічної практики?

- Так, повністю ☐
- Тривалість - Так, зміст - Ні ☐
- Тривалість - Ні, зміст - Так ☐
- Ні, зовсім ☐
- Важко відповісти ☐

Яких змін, на Вашу думку, потребує організація педагогічної практики студентів?

Оцініть у відсотках (%) рівень знань та умінь студентів-практикантів у таких аспектах

	0%	100%	75%	50%	25%	0%
Розуміння принципів та підходів до розроблення ефективного плану уроку згідно з навчальним контекстом						
Розуміння принципів визначення потреб учнів та принципів теорії вивчення іноземної мови						
Проведення уроків відповідно до запланованого часу, з чітко визначеними етапами та чіткими інструкціями; підтримання уваги учнів на уроці та залучення до активної роботи						
Знання й розуміння особливостей різноманітних форм оцінювання						
Проведення уроків правильною й вільною англійською як мовою навчання						
Розуміння щаблів професійного зростання у кар'єрі вчителя						
Розуміння принципів рефлексії, вміння спостерігати за уроками інших учителів та вивчати їхній досвід						

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви працюєте (Напр.: м. Київ)

Стаж роботи

Дякуємо за співпрацю!

Молоді спеціалісти

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені методичною підготовкою, яку Ви отримали в університеті?

Задоволений	☐
Скоріше задоволений, ніж не задоволений	☐
Скоріше не задоволений, ніж задоволений	☐
Не задоволений	☐
Важко відповісти	☐

Оцініть у відсотках (%) свій рівень умінь у таких аспектах

	0%	100%	75%	50%	25%	0%
Планування уроків згідно з потребами учнів та вимогами навчальних програм (мета, результати учіння, навчальні матеріали, структура, види діяльності, моніторинг, зворотній зв'язок, рефлексія)						
Вивчення потреб учнів і пошук шляхів їх задоволення у межах навчальної програми						
Ефективна організація учнів на виконання завдань уроку завдяки чітким інструкціям і раціональному розподілу часу						
Аналіз особистих досягнень учнів та зворотній зв'язок						
Аналіз результативності уроків і пошук шляхів їх удосконалення						
Знання основних мовних аспектів та понять, які вивчаються, а також зв'язок змісту навчального матеріалу з реальними життєвими ситуаціями						
Визначення цілей і планування свого професійного розвитку для їх досягнення						
Вдосконалення фахової майстерності шляхом дискусій і спостереження за роботою інших вчителів, а також аналізу власних уроків						

Якою мірою наступні твердження відповідають Вашим підходам до викладання іноземних мов?

	Так	Скоріше "Так", ніж "Ні"	Скоріше "Ні", ніж "Так"	Ні	Важко відповісти
Планування уроків згідно з потребами учнів та вимогами навчальних програм (мета, результати учіння, навчальні матеріали, структура, види діяльності, моніторинг, зворотній зв'язок, рефлексія)					
Вивчення потреб учнів та пошук шляхів їх задоволення у межах навчальної програми					
Ефективна організація учнів на виконання завдань уроку завдяки чітким інструкціям і раціональному розподілу часу					
Аналіз особистих досягнень учнів і зворотній зв'язок					
Аналіз результативності уроків і пошук шляхів їх удосконалення					
Знання основних мовних аспектів і понять, які вивчаються, а також зв'язок змісту навчального матеріалу з реальними життєвими ситуаціями					
Визначення цілей та планування свого професійного розвитку для їх досягнення					
Вдосконалення фахової майстерності шляхом дискусій та спостереження за роботою інших вчителів, а також аналізу власних уроків					

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви працюєте (Напр.: м. Київ)

Стаж роботи

Дякуємо за співпрацю!

Ректори

Метою цієї анкети є з'ясування сучасного стану методичної підготовки учителів іноземних мов в Україні. Ваші відповіді сприятимуть здійсненню спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні.

Отримана інформація потрібна для статистичного дослідження і є повністю конфіденційною.

Наскільки важливими, на Вашу думку, є знання методики викладання іноземних мов для успішної професійної діяльності майбутнього учителя?

- Дуже важливими ☐
- Важливими ☐
- Не важливими ☐
- Не має значення ☐

Чи вважаєте Ви, що чинні освітньо-професійна характеристика та освітньо-професійна програма забезпечують достатній рівень методичної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов?

- Так ☐
- До певної міри ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Чи вважаєте Ви за потрібне змінити систему та зміст методичної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов?

- Так, повністю ☐
- Так, частково ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Якщо Ви відповіли "Так" на попереднє запитання, то вкажіть, будь-ласка, яких змін потребує система підготовки майбутніх учителів у першу чергу.

- Збільшення годин на курс методики викладання іноземних мов ☐
- Викладання курсу методики наскрізно (протягом усіх років навчання) ☐
- Збалансування теорії та практики методичної підготовки ☐
- Організація та зміст педагогічної практики студентів ☐
- Оновлення змісту та формату методичної підготовки майбутніх учителів ☐
- Інше ☐

Якою мірою Ви та Ваш навчальний заклад згодні чи не згодні підтримати спільний проект Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Шкільний вчитель нового покоління»?

- Так ☐
- Ні ☐
- Наразі вагаюсь ☐

Якщо Ви відповіли "Так" на попереднє запитання, то вкажіть, будь-ласка, якою може бути Ваша підтримка.

- Надання інформації про навчальний заклад, викладачів та студентів для допроектного дослідження ☐
- Сприяння участі викладачів у проекті (зустрічі робочої групи, семінари, конференції і т.ін.) ☐
- Надання приміщення та обладнання для проведення заходів (за потребою) ☐
- Дозвіл на анкетування викладачів та студентів ☐
- Дозвіл та сприяння апробації нової програми методичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови ☐
- Інше ☐

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви працюєте (Напр.: м. Київ)

☐

Дякуємо за співпрацю!

Студенти вищих навчальних закладів

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені своєю методичною підготовкою у Вашому навчальному закладі?

- Задоволений ☐
- Скоріше задоволений, ніж не задоволений ☐
- Скоріше не задоволений, ніж задоволений ☐
- Не задоволений ☐
- Важко відповісти ☐

Якою мовою викладається курс методики викладання іноземних мов?

- Англійською ☐
- Українською ☐
- Іншою ☐

Чи достатнім, на Вашу думку, є обсяг годин, передбачених навчальним планом, на вивчення курсу методики викладання іноземних мов?

- Так ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені педагогічною практикою?

- Задоволений ☐
- Скоріше задоволений, ніж не задоволений ☐
- Скоріше не задоволений, ніж задоволений ☐
- Не задоволений ☐
- Важко відповісти ☐

Якими є організаційні форми занять з методики викладання іноземних мов?

- Лекції ☐
- Семінари ☐
- Практичні ☐
- Лабораторні ☐
- Майстерні ☐
- Інше ☐

Чи вважаєте Ви за потрібне змінити систему та зміст методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов?

- Так, повністю ☐
- Так, частково ☐
- Ні ☐
- Важко відповісти ☐

Якщо Ви відповіли "Так" на попереднє запитання, то вкажіть, будь-ласка, яких змін потребує система підготовки майбутніх учителів у першу чергу.

- Збільшення годин на курс методики викладання іноземних мов ☐
- Викладання курсу методики наскрізно (протягом усіх років навчання) ☐
- Збалансування теорії та практики методичної підготовки ☐
- Організація та зміст педагогічної практики студентів ☐
- Оновлення змісту та формату методичної підготовки майбутніх учителів ☐
- Інше ☐

Оцініть у відсотках (%) рівень Ваших знань та умінь у таких аспектах

	0%	100%	75%	50%	25%	0%
Розуміння принципів та підходів до розроблення ефективного плану уроку згідно з навчальним контекстом						
Розуміння принципів визначення потреб учнів та принципів теорії вивчення іноземної мови						
Проведення уроків відповідно до запланованого часу з чітко визначеними етапами та чіткими інструкціями; підтримання уваги учнів на уроці та залучення до активної роботи						
Знання й розуміння особливостей різноманітних форм оцінювання						
Проведення уроків правильною й вільною англійською як мовою навчання						
Розуміння щаблів професійного зростання у кар'єрі вчителя						
Розуміння принципів рефлексії, вміння спостерігати за уроками інших учителів та вивчати їхній досвід						

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви навчаєтесь (Напр.: м. Київ, с. Калинівка)

☐

Освітньо-кваліфікацій рівень, який Ви здобуваєте

- бакалавр ☐
- магістр ☐
- спеціаліст ☐

Дякуємо за співпрацю!

Школярі

Якою мірою Ви задоволені чи не задоволені уроками англійської мови?

- Повністю задоволений ☐
- Задоволений частково ☐
- Не задоволений ☐
- Важко відповісти ☐

Які види діяльності переважають на уроках англійської мови? (кількість відповідей не обмежена)

- Вільне спілкування ☐
- Відповіді на запитання вчителя ☐
- Парна та групова робота ☐
- Виконання лексичних і граматичних вправ ☐
- Проекти ☐
- Читання вголос і переклад текстів ☐
- Диктанти ☐
- Гра ☐
- Пісні та вірші ☐
- Прослуховування і переказ текстів ☐
- Індивідуальні відповіді учнів біля дошки ☐
- Підготовлені діалоги ☐
- Інтернет пошук ☐
- Презентації ☐
- Комп'ютерні завдання ☐
- Інше ☐

Хто на уроках англійської мови

	учитель	учень/учні
обирає тему?	☐	☐
визначає види діяльності?	☐	☐
готує завдання та навчальні матеріали?	☐	☐
готує та управляє технічними засобами?	☐	☐
розмовляє більше?	☐	☐
ставить запитання?	☐	☐
пояснює правила?	☐	☐
виставляє оцінки?	☐	☐
перевіряє роботи?	☐	☐
дає інструкції?	☐	☐
визначає пари та групи?	☐	☐

Загальна інформація

Населений пункт, де Ви навчаєтесь (Напр.: м. Київ, с. Калинівка)

Клас (Напр.: 7, 9)

Дякуємо за співпрацю!

ШКІЛЬНИЙ УЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Допроектне базове дослідження

березень 2013 – березень 2014

Формат 60×84/8. Обл.-вид. арк. 2,01. Ум. друк. арк. 6, 98
Тираж 300 пр. Зам. №

ТОВ “Видавництво “Ленвіт””
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 743 від 24.12.2001 р.
04060, м. Київ, вул. О.Теліги 23-а, к. 46.

Виготовлювач: ТОВ «Задруга»
Свідоцтво ДК № 2000 від 03.11.2004 р.
АДРЕСА: 04080, м. Київ, вул. Фрунзе 86.